Cult Islam Archit Urban, 2026; 11 (1): 115-146

Tabriz Islamic Art University 1999

CULTURE OF ISLAMIC ARCHITECTURE AND URBANISM

DOI : http://dx.doi.org/10.66224/ciauj.11.1.661

The Culture of Islamic Architecture & Urbanism

Original Paper **Open Access**

Structural analysis of the role of cultural ecosystem services in tourists' perception of the recreational space of El-Goli, Tabriz, and its impact on their psychological and physical well-being

Aref Monadi[1]*

1. Assistant Professor, Department of Urban Engineering, Faculty of Architecture and Urban Planning, Sooreh International University, Tehran, Iran

Received: 2025/09/10 Accepted: 2026/01/25

Abstract

Tourism plays a vital role in the global economy and contributes significantly to economic growth, cultural exchange, environmental protection, and the promotion of tourists' well-being. Tourists' exposure to cultural ecosystem services (CES) during tourism activities can significantly affect their well-being. Therefore, understanding the relationship between cultural ecosystem services and tourists' well-being is essential for achieving sustainable tourism development. This study analyzes cultural ecosystem services perceived by tourists and examines their impact on well-being in El-Goli Park, Tabriz. The results show that cultural ecosystem services have positive and diverse effects on various aspects of tourists' well-being. In particular, categories such as recreation and ecotourism, aesthetic values, and social relations played the greatest role in enhancing visitors' well-being. Incorporating tourist well-being considerations into tourism planning and decision-making processes can effectively guide tourism development toward improving tourists' quality of life and ensuring the sustainability of this industry.

Keywords:

Ecotourism Services, Tourism Destination, Urban Recreational Space, Mental Well-Being, Tabriz

* Corresponding Author: Aref_monadi@soore.ac.ir

©2026 by the Authors.This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license)
https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

Introduction

Tourism, as one of the most important drivers of development, plays a significant role in promoting economic growth, preserving and strengthening conservation measures in natural and cultural environments, accelerating infrastructure development and expansion, diversifying countries' economic structures, and promoting values such as peace, understanding, and coexistence among nations and cultures. In addition, tourism is an important factor in improving tourists' well-being, which encompasses various dimensions, including physical, mental, emotional, sociocultural, and environmental health. Factors such as easy access to health services, appropriate safety measures, and quality accommodation play an important role in improving tourists' physical well-being. Positive travel experiences can also directly increase mental and emotional well-being, whereas challenges such as language barriers, crowding at tourist destinations, and cultural conflicts may negatively affect these dimensions. Sociocultural well-being, in contrast, is shaped by meaningful and respectful interactions between tourists and local communities, cultures, and traditions. Furthermore, tourists' behaviors and activities directly and indirectly affect the environmental quality of destinations; therefore, adopting sustainable tourism practices is essential for maintaining environmental well-being.

Materials and Methods

In this study, a researcher-developed questionnaire was used to collect the data and information required to achieve the research objectives, and its items were designed based on a five-point Likert scale. This scale ranges from "completely disagree" to "completely agree" and provides an effective means of measuring respondents' attitudes and levels of agreement. The statistical population consisted of domestic tourists who visited the El Goli Recreation and Tourism Complex during the spring and summer of 1403. This period was selected because tourist arrivals to the park peak during the warmer months of the year, particularly spring and summer, providing a suitable opportunity to observe and record real data. Since accurate and reliable statistics on the total number of visitors were unavailable and the number of domestic tourists visiting the complex during this period was unclear, the sample size was determined using the statistical formula proposed by Mitra and Lankford. By substituting this value and other necessary parameters into the formula and performing the required calculations, the sample size was estimated at 300 respondents. The collected data were analyzed using SmartPLS software.

Results

The findings showed a significant relationship between sense of place in the park and tourists' well-being. The results are consistent with previous studies (e.g., Ramkissoon et al., 2013; Vada et al., 2019). By fostering a sense of place, destinations can increase tourists' overall satisfaction and enjoyment, ultimately contributing to the sustainability and success of the tourism industry. When tourists feel a strong connection to the places they visit, they are more likely to engage in meaningful experiences, form positive memories, and experience a sense of fulfillment and accomplishment (Jepson & Sharpley, 2018). The park offers a wide range of experiences and activities that strengthen visitors' sense of identity and attachment to the area, thereby enhancing their sense of place and overall well-being. In addition, the unique view of the lake and boats reinforces this feeling. The findings also emphasize the direct relationship between social relations in urban green spaces and tourists' well-being, confirming the importance of these factors in improving visitors' overall experience and well-being. Well-designed urban green spaces provide opportunities for outdoor activities and social interactions, which can enhance health and strengthen diverse social connections (Xin et al., 2020). Urban et al. (2017) also reported a positive relationship between the proportion of green

space in cities and the level of social interaction. Gehl (2011) likewise highlighted the importance of public spaces, particularly outdoor seating areas, in facilitating social interactions. Therefore, urban parks such as El-Goli Park in Tabriz play a key role in promoting social relations. Tourists in the park can interact with local residents, view handicrafts, communicate with local guides, and participate in local activities such as wearing traditional clothing and taking part in local games. The findings further indicate a significant relationship between recreational and ecotourism activities in the park and tourists' well-being. The analyses also identified aesthetic values as an important factor influencing the well-being of tourists visiting the park.

Discussion and Conclusion

Exploring the cultural ecosystem services perceived by tourists in El-Goli Park, Tabriz, reveals a significant gap in understanding the complex relationship between natural landscapes and human well-being. This study is pioneering within an emerging field that has received limited attention regarding the nuances and interactions of cultural ecosystem services in coastal environments. By focusing on the impact of these services on tourist well-being, the study not only highlights the importance of coastal landscapes but also contributes significantly to advancing scientific knowledge in this area. Previously, empirical evidence on the relationship between cultural ecosystem services and tourist well-being in coastal environments was limited and fragmented. Consequently, the findings deepen understanding of this vital relationship and provide a suitable foundation for future studies in related fields. Such research contributes to the development of ecological theory and offers a broader and deeper understanding of the multidimensional links among nature, culture, and human well-being. Understanding and enhancing cultural ecosystem services in El Goli Park, Tabriz, is of great importance for tourists and natural resource managers. Through careful research and practical actions, these interactions can generate multiple benefits. Examining tourists' perceptions of cultural ecosystem services provides valuable information that not only improves the visitor experience but also plays a fundamental role in decisions related to conservation and sustainable tourism development. Furthermore, recognizing and utilizing the diversity of cultural ecosystem services helps meet tourists' needs and preferences while addressing broader environmental challenges. From legislation and planning at the macro level to operational management and marketing strategies, a comprehensive understanding of these services strengthens stakeholder cooperation, ensures the protection of natural heritage, and contributes to improving the region's social and economic conditions. Finally, exploring and promoting cultural ecosystem services represents a holistic approach to environmental management and visitor satisfaction that promises sustainable benefits for present and future generations. By improving understanding of the interaction between human activities and park features, these findings provide valuable guidance for developing park management strategies that enhance the tourist experience and encourage the responsible use of urban green spaces.

This page is intentionally rendered without text

این صفحه آگاهانه بدون متن ارائه شده است

فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی، ۱۴۰۵؛ ۱۱ (۱) :۱۴۶-۱۱۵

فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی

DOI : http://dx.doi.org/10.66224/ciauj.11.1.661

مقاله پژوهشی

دسترسی آزاد

تحلیل ساختاری نقش خدمات فرهنگی اکوسیستم در درک گردشگران از فضای تفریحی ائل‌گلی تبریز و تأثیر آن بر بهزیستی روانی و فیزیکی آن‌ها

عارف منادی[۱*]

۱. استادیار، گروه مهندسی شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه بین المللی سوره، تهران، ایران

دریافت: ۱۴۰۴/۶/۱۹ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۵

چکیده

گردشگری نقش بسیار مهمی در اقتصاد جهانی ایفا می‌کند و در رشد اقتصادی، تبادلات فرهنگی، حفظ محیط‌زیست و ارتقای رفاه گردشگران سهم قابل‌توجهی دارد. مواجهه گردشگران با خدمات اکوسیستمی فرهنگی (CES) در طول فعالیت‌های گردشگری می‌تواند تأثیر قابل‌توجهی بر رفاه آنها داشته باشد؛ بنابراین، شناخت رابطه میان خدمات اکوسیستمی فرهنگی و رفاه گردشگران برای تحقق توسعه پایدار گردشگری امری ضروری است. این پژوهش به تحلیل خدمات اکوسیستمی فرهنگی درک‌شده توسط گردشگران و بررسی تأثیر آن بر رفاه آنان در پارک ائل‌گلی تبریز می‌پردازد. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که خدمات اکوسیستمی فرهنگی تأثیرات مثبت و متنوعی بر جنبه‌های مختلف رفاه گردشگران دارد. به‌ویژه، دسته‌هایی مانند تفریح و بوم‌گردی، ارزش‌های زیبایی‌شناختی و روابط اجتماعی بیشترین نقش را در ارتقای رفاه بازدیدکنندگان این پارک ایفا کرده‌اند. گنجاندن ملاحظات مرتبط با رفاه گردشگران در فرایندهای برنامه‌ریزی و تصمیم‌سازی حوزه گردشگری، می‌تواند نقش مؤثری در هدایت توسعه گردشگری به سمت بهبود کیفیت زندگی گردشگران و تضمین پایداری این صنعت ایفا کند.

واژگان کلیدی

خدمات بوم‌گردی، مقصد گردشگری، فضای تفریحی شهری، بهزیستی روانی، تبریز

* مسئول مکاتبات: Aref_monadi@soore.ac.ir

©2026 by the Authors.This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license)
https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

۱. مقدمه

گردشگری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پیشران‌های توسعه، نقش قابل‌توجهی در پیشبرد رشد اقتصادی ایفا می‌کند (Moyle et al., 2020)، به حفظ و تقویت اقدامات حفاظتی در محیط‌های طبیعی و فرهنگی کمک می‌نماید (Cai et al., 2021)، فرایند توسعه و گسترش زیرساخت‌ها را تسریع می‌کند (Svitlichna et al., 2024)، به تنوع‌بخشی در ساختارهای اقتصادی کشورها یاری می‌رساند (Chen & Li, 2023)، و به ترویج ارزش‌هایی چون صلح، تفاهم و هم‌زیستی میان ملت‌ها و فرهنگ‌ها کمک می‌کند (Kohsaka & Rogel, 2021). افزون بر این، گردشگری عاملی مهم در ارتقای سطح رفاه گردشگران است که این رفاه جنبه‌های گوناگونی از جمله سلامت جسمی، روانی، عاطفی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی را شامل می‌شود. عواملی مانند دسترسی آسان به خدمات درمانی، فراهم بودن اقدامات ایمنی مناسب و وجود محل‌های اقامتی باکیفیت، نقش مؤثری در بهبود رفاه جسمی گردشگران دارند (Kim & Han, 2022). همچنین، تجربه‌های مثبت در سفر می‌توانند به طور مستقیم منجر به افزایش سطح رفاه روانی و عاطفی شوند؛ درحالی‌که چالش‌هایی نظیر موانع زبانی، ازدحام در مقاصد گردشگری و تضادهای فرهنگی ممکن است تأثیرات منفی بر این ابعاد داشته باشند (Hartwell et al., 2018). ازسوی‌دیگر، رفاه اجتماعی-فرهنگی در سایه تعامل معنادار و محترمانه گردشگران با جوامع بومی، فرهنگ‌ها و سنت‌های محلی شکل می‌گیرد. همچنین، رفتارها و فعالیت‌های گردشگران تأثیر مستقیم و غیرمستقیمی بر کیفیت زیست‌محیطی مقصد دارند، به همین دلیل اتخاذ شیوه‌های گردشگری پایدار برای حفظ رفاه زیست‌محیطی ضرورت دارد (Baloch et al., 2023).

در این میان، «خدمات اکوسیستم» به‌عنوان منافع و مزایایی که انسان‌ها از عملکرد طبیعی اکوسیستم‌ها دریافت می‌کنند تعریف شده‌اند و معمولاً به چهار گروه اصلی تقسیم می‌شوند: خدمات تأمین‌کننده (مانند غذا و آب)، خدمات تنظیم‌کننده (مانند کنترل اقلیم و بیماری)، خدمات پشتیبان (مانند چرخه مواد مغذی)، و خدمات فرهنگی. خدمات فرهنگی اکوسیستم که بخش غیرمادی اما بسیار مهمی از خدمات اکوسیستم شهری را تشکیل می‌دهند، نقش اساسی در ارتقای کیفیت زندگی شهری دارند (Liu et al., 2021). این خدمات با تقویت پیوندهای معنوی، فرهنگی و تجربی میان انسان و طبیعت، بستری فراهم می‌کنند تا افراد از طبیعت بهره‌مند شوند. پارک‌های شهری به طور ویژه به‌عنوان منابع کلیدی برای ارائه خدمات فرهنگی اکوسیستم عمل می‌کنند و نقش پررنگی در فراهم‌سازی فرصت‌های فراغتی، آموزشی و اجتماعی برای شهروندان دارند (Breuste, 2020). اهمیت پارک‌ها در این زمینه به دلیل آن است که آن‌ها جلوه‌ای عینی از تعامل مستقیم انسان با طبیعت هستند و تجربه این فضاها تأثیر قابل‌توجهی بر سلامت روان، کاهش استرس، اضطراب، فشارخون بالا، چاقی و دیابت دارد (Wang et al., 2022). بااین‌حال، علی‌رغم این مزایا، خدمات فرهنگی اکوسیستم در بسیاری از طرح‌های مدیریت شهری و برنامه‌ریزی فضایی به‌درستی لحاظ نمی‌شوند که دلیل آن را می‌توان در دشواری‌های سنجش کمی و ارزیابی دقیق این نوع خدمات دانست (Hegetschweiler et al., 2017).

درحالی‌که بخش عمده‌ای از پژوهش‌های تجربی موجود در زمینه خدمات اکوسیستم فرهنگی عمدتاً تمرکز خود را بر فضاهای شهری و از منظر ساکنان بومی و محلی معطوف کرده‌اند، مطالعاتی که به طور مشخص به بررسی نحوه ادراک و تجربه گردشگران از این نوع خدمات در فضاهای تفریحی و طبیعی - به‌ویژه پارک‌های شهری و پارک‌های ملی - پرداخته باشند، همچنان بسیار محدود و پراکنده هستند (Zoderer et

al., 2016). ایـن خلأ پژوهـشی موجب شـده اسـت که شـناخت مـا از چگونگی تجربـه گردشـگران از ارتباطات فرهنـگی بـا طبیعـت در این نـوع فضاها، بسیـار ناقص و سـطحی بـاقی بمانـد. به‌ویـژه آنکـه درک مؤلفه‌های ناملموس فرهنـگی مانند حس مـکان، ارزش‌های معنوی، زیبایی‌شـناسی مناظـر و تجـارب جمـعی یا فـردی که گردشـگران در ایـن محیط‌هـا تجربـه می‌کننـد، کمتر موردتوجـه مطالعات نظام‌منـد قرار گرفته اسـت. افزون بر این، آثـار و پیامدهـای بالقوه‌ای که ایـن خدمات فرهنگی می‌تواننـد بر سـطوح گوناگون رفاه گردشـگران – از جمله رفاه ذهـنی، روانی، اجتمـاعی و زیسـت‌محیطی – برجای بگذارنـد، تاکنـون در ادبیات‌پژوهـشی به‌صـورت عمیق و منسـجم بررسی نشـده‌اند و این حوزه همچنـان به‌عنوان یکی از عرصه‌های نسـبتاً ناشـناخته و کمتر کاوش شـده در تحقیقات گردشـگری و بوم‌شـناسی فرهنگی باقی‌مانده اسـت. برای پـر کردن ایـن خلأ پژوهشی و پاسـخ به نیاز مطالعاتی موجـود، تحقیق حاضـر با رویکردی سـاختاری بـه بـررسی و تحلیل نقش خدمـات فرهنگی اکوسیسـتم در شـکل‌دهی بـه ادراک گردشـگران از فضـای تفریحی ائـل‌گلی تبریـز می‌پـردازد و تأثیـر ایـن ادراک را بر ابعاد مختلف بهزیسـتی روانی و جسـمی آن‌ها مورد واکاوی قرار می‌دهـد. در این راسـتا، تمرکز اصلی بـر چگونگی تجربه گردشـگران از فضـای سـبز پیرامون دریاچـه مصنوعی و پیونـد آن بـا مؤلفه‌های سلامـت فردی و اجتمـاعی قرار دارد. شـواهد پژوهـشی نشـان می‌دهد که فضاهای سـبز واقع‌شـده در مجـاورت پهنه‌هـای آبی، اغلـب به‌عنـوان یـکی از اصلی‌تریـن کانون‌هـای گردشـگری شـهری عمـل می‌کننـد و به دلیـل جذابیت بصـری و قابلیت‌های تفریحی، نقـش کلیدی در بهبود کیفیت تجربـه افراد دارند (Durán Vian et al., 2021). به‌ویژه، شـکل و سـاختار یک اسـتخر یا دریاچه شـهری می‌تواند مسیرهـایی برای پیـاده‌روی یا دویـدن فراهم آورد که در حاشیه سـاحل آن طـراحی می‌شـوند؛ ایـن مسیرهـا نه‌تنها بـه فعالیت‌های بـدنی کمـک می‌کنند، بلکه بـا ایجاد فرصت بـرای تأمل و درک فضـا، حـس تعلق و هویـت مکانی را نیـز در افراد تقویـت می‌نماینـد (Kicic et al., 2022). همچنین، وجود امکانـات متنـوع تفریـحی در چنین فضاهایی بـه افزایش تعـاملات اجتمـاعی میـان بازدیدکننـدگان کمـک کرده و ترکیـب هماهنـگ عناصـر مصنـوع با عناصـر طبیعی ماننـد آب، چشـم‌اندازهایی غـنی و تجربه‌هـایی باکیفیت زیباشـناختی و شـناختی منحصربه‌فـردی را بـرای افراد فراهـم می‌آورد (White et al., 2010).

در بسـتر مطالعاتی این پژوهـش، مجموعه تاریخی–تفریـحی ائـل‌گلی تبریـز به‌عنـوان یـکی از بارزتریـن نمونه‌هـای باغ‌هـای تاریـخی ایـران و مهم‌ترین فضای سـبز شـهری در شـمال غـرب کشـور، بـا چالش‌های مدیریـتی و زیسـت‌محیطی ویـژه‌ای روبروسـت. ائل‌گلی بـه دلیـل تلفیـق منحصربه‌فـرد عناصـر «آب» (دریاچه مصنـوعی)، «تاریـخ» (عمارت کلاه فرنـگی) و «طبیعت» (پوشـش گیـاهی انبوه)، کانـون اصلی جذب گردشـگران داخلی و خـارجی در تبریز محسـوب می‌شـود. بااین‌حال، مسـئله اصـلی پژوهـش حاضـر آن اسـت کـه باوجود حجـم بـالای بازدیدکننـدگان و فشـار ناشی از توسـعه شـهری پیرامـون این مجموعـه، مدیریت ائـل‌گلی عمدتاً بـر جنبه‌هـای فیزیکی و نگهـداری زیرسـاخت‌ها متمرکز بـوده و از درک عمیـق «خدمات فرهنگی اکوسیسـتم» و تأثیـر آن بر «رفـاه گردشـگران» غافل مانده اسـت. نبود شـناخت دقیق از اینکه گردشـگران چگونه تعامـل با این عناصـر طبیعی–تاریـخی را ادراک می‌کننـد، منجر به خلأ در سیاسـت‌گذاری‌های پایدار شـده اسـت. به بیـان دیگر، مشـخص نیسـت که در ائل‌گلی، کدام‌یـک از مؤلفه‌های خدمـات اکوسیسـتم (زیبایی‌شـناسی، معنـوی، تفریحی یا حـس مکان) بیشـترین سـهم را در ارتقای بهزیسـتی گردشـگران ایفا می‌کننـد. عدم توجه به ایـن پیوند حیاتی، می‌توانـد در درازمـدت منجر بـه کاهش کیفیـت تجربه گردشـگری و زوال ارزش‌هـای ناملموس ایـن میراث ملی گردد.

۲. پیشینه پژوهش / چارچوب نظری

۲-۱. خدمات فرهنگی اکوسیستم

روند روبه‌رشد شهرنشینی، اگرچه با توسعه زیرساخت‌ها و افزایش فرصت‌های اقتصادی همراه است، اما تأثیرات منفی قابل‌توجهی نیز بر رفاه جسمی، روانی و اجتماعی ساکنان شهرها دارد (Li et al., 2020). در این میان، پارک‌ها و فضاهای سبز شهری به‌عنوان یکی از عناصر کلیدی در طراحی شهری، نقشی اساسی در تأمین انواع گوناگونی از خدمات اکوسیستم فرهنگی (CES) ایفا می‌کنند که هر یک به‌نحوی در بهبود کیفیت زندگی و افزایش سطح رفاه انسان‌ها مؤثر هستند (Costanza et al., 2017). درک بهتر از برداشت‌ها و تجربه‌های بازدیدکنندگان نسبت به این خدمات، نیازمند دسته‌بندی دقیق‌تر و خردکردن مفاهیم گسترده CES به زیرمجموعه‌هایی قابل‌فهم‌تر و ملموس‌تر است؛ امری که موجب می‌شود ارزیابی و تحلیل تجربه‌های فرهنگی بازدیدکنندگان تسهیل شود (Ferguson et al., 2024). در همین راستا، ارزیابی هزاره اکوسیستم (Millennium Ecosystem Assessment - MEA) ده مؤلفه اصلی را برای خدمات اکوسیستم فرهنگی معرفی کرده است که به‌عنوان شاخص‌هایی برای سنجش ارزش‌های غیرمادی طبیعت در زندگی انسان‌ها کاربرد دارند. این مؤلفه‌ها شامل ارزش‌های معنوی و مذهبی، زیبایی‌شناسی مناظر، فرصت‌های تفریحی و بوم‌گردی، تنوع و هویت فرهنگی، نظام‌های دانش بومی، ارزش‌های آموزشی، الهام‌گیری از طبیعت، پیوندهای اجتماعی، حس مکان و ارزش‌های مربوط به میراث‌فرهنگی هستند (MEA, 2003). این دسته‌بندی نه‌تنها به روشن‌تر شدن ابعاد مختلف تعامل انسان و طبیعت کمک می‌کند، بلکه می‌تواند راهنمایی مفید برای برنامه‌ریزان شهری و مدیران فضاهای سبز در جهت ارتقای کارکردهای فرهنگی این فضاها باشد. تعریف دقیق هر یک از این مؤلفه‌ها در جدول ۱ ارائه شده است.

خدمات اکوسیستم فرهنگی (CES) به مجموعه‌ای از منافع غیرمادی اطلاق می‌شود که انسان‌ها از طریق تعامل با محیط‌های طبیعی و ساخته‌شده به دست می‌آورند. این خدمات شامل غنی‌سازی معنوی، توسعه شناختی، بازتاب، تفریح و تجارب زیبایی‌شناختی است که مستقیماً بر کیفیت زندگی و بهزیستی روان‌شناختی افراد تأثیر می‌گذارند (MEA, 2005). در این چارچوب، تنوع فرهنگی یکی از مؤلفه‌های بنیادین و حیاتی خدمات اکوسیستم فرهنگی است که می‌تواند به‌گونه‌ای چشمگیر به ارتقای سطح رفاه گردشگران کمک کند. این نوع از تنوع، از طریق ارائه مجموعه‌ای گسترده از تجربه‌های فرهنگی شامل آشنایی با سنت‌ها، زبان‌ها، غذاهای بومی، هنرها و شیوه‌های متنوع زندگی، نه‌تنها سفر را برای گردشگران پربارتر می‌سازد؛ بلکه ادراک آن‌ها را از جهان پیرامون تعمیق می‌بخشد. مواجهه با فرهنگ‌های متفاوت، فرصتی برای آموختن درباره تاریخ، هنر، آداب‌ورسوم و همچنین شناخت هنجارهای اجتماعی فراهم می‌آورد که در نهایت به افزایش ظرفیت‌های شناختی و یادگیری افراد منجر می‌شود (Sacco & Ferilli, 2015). ازسوی‌دیگر، چنین مواجهه‌ای با دیگر فرهنگ‌ها باعث تقویت حس همدلی، بردباری فرهنگی و پذیرش تفاوت‌ها در گردشگران می‌شود، به شکل‌گیری یک نگرش بازتر و فراگیرتر نسبت به مسائل جهانی یاری می‌رساند، و در مسیر رشد فردی، ارتقای خودآگاهی و بهبود هماهنگی اجتماعی مؤثر واقع می‌شود. همچنین، مشارکت فعال گردشگران در فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی گوناگون می‌تواند حس ارتباط عمیق‌تری با جوامع میزبان ایجاد کند، احساس تعلق را افزایش دهد و زمینه را برای شکل‌گیری دوستی‌ها و تعاملات بین‌فرهنگی معنادار فراهم سازد؛ تعاملاتی که در مجموع موجب ارتقای سطح کلی رفاه ذهنی و اجتماعی افراد می‌شوند (Lonardi & Unterpertinger, 2022).

جدول ۱. دسته‌بندی خدمات اکوسیستم فرهنگی؛ طبقه‌بندی و تعاریف به نقل از ارزیابی اکوسیستم هزاره (MEA, 2005)
Table 1. Classification of cultural ecosystem services (MEA, 2005)

دسته‌بندی	مفهوم
تنوع فرهنگی	تنوع اکوسیستم‌ها عاملی مؤثر بر تنوع فرهنگ‌ها است.
ارزش‌های معنوی و مذهبی	بسیاری از ادیان، ارزش‌های معنوی و مذهبی را به اکوسیستم‌ها یا اجزای آن‌ها نسبت می‌دهند.
نظام‌های دانش	اکوسیستم‌ها بر انواع نظام‌های دانشی که توسط فرهنگ‌های مختلف توسعه می‌یابند، تأثیر می‌گذارند.
ارزش‌های آموزشی	اکوسیستم‌ها و اجزا و فرایندهای آن‌ها مبنایی برای آموزش رسمی و غیررسمی در بسیاری از جوامع فراهم می‌کنند.
الهام‌بخشی	اکوسیستم‌ها منبع غنی الهام‌بخش برای هنر، فولکلور، نمادهای ملی، معماری و تبلیغات هستند.
ارزش‌های زیبایی‌شناختی	بسیاری از مردم در جنبه‌های مختلف اکوسیستم‌ها زیبایی یا ارزش زیبایی‌شناختی می‌یابند که در حمایت از پارک‌ها، "مسیرهای دیدنی" و انتخاب مکان‌های مسکونی منعکس شده است.
روابط اجتماعی	اکوسیستم‌ها بر انواع روابط اجتماعی که در فرهنگ‌های خاص برقرار می‌شوند، تأثیر می‌گذارند. به‌عنوان‌مثال، جوامع ماهیگیری از بسیاری جهات در روابط اجتماعی خود با جوامع چوپان کوچ‌نشین یا کشاورزی تفاوت دارند.
حس مکان	بسیاری از مردم برای "حس مکان" که با ویژگی‌های شناخته‌شده محیطشان، از جمله جنبه‌های اکوسیستم، مرتبط است، ارزش قائل هستند.
ارزش‌های میراث‌فرهنگی	بسیاری از جوامع برای نگهداری مناظر مهم تاریخی ("مناظر فرهنگی") یا گونه‌های مهم فرهنگی ارزش زیادی قائل هستند.
تفریح و بوم‌گردی	مردم اغلب مکان‌هایی را برای گذراندن اوقات فراغت خود انتخاب می‌کنند که تا حدی بر اساس ویژگی‌های مناظر طبیعی یا کشت‌شده در یک منطقه خاص است.

۲-۲. ابعاد و مؤلفه‌های خدمات اکوسیستم فرهنگی و تأثیر آن بر تجربه و رفاه گردشگران

کاوش و بازدید از مکان‌های تاریخی، بناهای یادبود و آثار باستانی، فرصتی منحصربه‌فرد برای بازدیدکنندگان فراهم می‌کند تا درکی عمیق‌تر و گسترده‌تر از بافت پیچیده و غنی تاریخ بشری و تنوع فرهنگی به دست آورند. غوطه‌ورشدن در فضای میراث‌فرهنگی، حس قوی‌تری از ارتباط با گذشته‌های دور و ارزش‌های تاریخی را در افراد ایجاد می‌کند که این امر به شکل‌گیری پیوندی عاطفی و معنوی میان گردشگران و تاریخ منجر می‌شود (Tengberg et al., 2012). تعامل با میراث‌فرهنگی نه‌تنها به ایجاد تجربه‌هایی پرمعنا و عمیق می‌انجامد، بلکه می‌تواند کنجکاوی ذهنی، خلاقیت و رشد فکری بازدیدکنندگان را تحریک و تقویت نماید. گردشگران در خلال این تجربه‌ها، فرصت می‌یابند تا بینش‌های جدید و ارزشمندی درباره باورها، ارزش‌ها، سنت‌ها و اعمال فرهنگی جوامع مختلف به دست آورند که این امر به غنای فرهنگی و شناختی سفر آنان می‌افزاید (Cheng & Chen, 2022). افزون بر این، بازدید از سایت‌ها و مکان‌های میراثی قادر است حس هیبت و الهام‌بخشی را در گردشگران برانگیزد؛ تجربه‌ای که به آن‌ها امکان می‌دهد در ارتباط با ریشه‌های فرهنگی خود و میراث جمعی بشریت، احساس آرامش، رضایت و شادی عمیقی را تجربه کنند (Li & Zhong, 2022).

تجربه‌ی زیبایی، در اشکال متنوعی نظیر مشاهده مناظر طبیعی خیره‌کننده، شگفتی‌های معماری، آثار هنری برجسته و اجرای مراسم یا آیین‌های فرهنگی، می‌تواند تأثیری عمیق و پایدار بر سلامت روانی و عاطفی انسان‌ها داشته باشد (Gordon, 2018). چنین تجربه‌هایی اغلب به ایجاد حالتی از شگفتی، تحسین و لذت منجر می‌شوند که نقش مؤثری در بهبود خلق‌وخو و افزایش رضایت ذهنی دارند. برای گردشگران،

چشم‌اندازهای طبیعی از جمله سواحل آرام، کوه‌های باشکوه، دریاچه‌ها و جنگل‌های سرسبز، محیط‌هایی را فراهم می‌کنند که نه‌تنها امکان استراحت و آرامش جسمی را می‌دهند، بلکه زمینه‌ای برای تجدید انرژی روانی و بازیابی تعادل درونی نیز مهیا می‌سازند. برقراری ارتباط عمیق با زیبایی‌های طبیعت می‌تواند میزان استرس و تنش‌های روزمره را به طور چشمگیری کاهش دهد، ذهن را به‌سوی توجه آگاهانه و حضور در لحظه سوق دهد و به شکلی مؤثر موجب ارتقای سطح کلی رفاه روانی گردد (Wang et al., 2020b). ازسوی‌دیگر، بازدید از شاهکارهای معماری و سایت‌های تاریخی، نه‌تنها چشم‌اندازی بصری ارائه می‌دهد، بلکه با تحریک کنجکاوی، خلاقیت و تفکر انتقادی، ابعاد شناختی سفر را نیز فعال می‌کند و در نتیجه، تجربه‌ای غنی‌تر، چندبعدی‌تر و ماندگارتر برای بازدیدکنندگان رقم می‌زند (Wang et al., 2020a).

توسعه حس مکان به گردشگران کمک می‌کند تا پیوندی عاطفی با مقصد برقرار کنند؛ پیوندی که احساس دلبستگی، راحتی و آشنایی را تقویت کرده و به بهبود رفاه کلی آن‌ها منجر می‌شود (Jepson & Sharpley, 2018). این احساس اغلب با تجربه‌های اصیل مرتبط است که فرهنگ، تاریخ و هویت خاص هر مکان را بازتاب می‌دهد. شرکت در فعالیت‌هایی که ویژگی‌های بومی را برجسته می‌کنند، قدردانی و رضایت گردشگران را از سفرشان افزایش می‌دهد (Walker & Moscardo, 2019). حس مکان همچنین با ایجاد آرامش و امنیت روانی، می‌تواند اضطراب و تنش‌های ناشی از سفر را کاهش دهد (Kil et al., 2021). برای برخی گردشگران، این حس حتی می‌تواند به شکل‌گیری هویت فردی کمک کند (Peng et al., 2020). بوم‌گردی معمولاً شامل فعالیت‌هایی در دل طبیعت مانند جنگل، کوه یا ساحل می‌شود (Heshmati et al., 2022). حضور در این محیط‌ها به طور مداوم با ارتقای سلامت روان و بهزیستی در ارتباط است (White et al., 2019). چنین تجربه‌هایی فرصتی برای دوری از فشارهای روزمره و بازیابی انرژی فراهم می‌کنند. قرارگرفتن در طبیعت و مشارکت در فعالیت‌های دلپذیر می‌تواند استرس را کاهش داده و سلامت روانی گردشگران را بهبود بخشد (Clissold et al., 2022). تجربه‌های گردشگری آموزشی می‌توانند با ارتقای درک فرهنگی، رشد فردی و ایجاد حس هدف، بهبود چشمگیری در رفاه گردشگران ایجاد کنند (Sirgy, 2019). سفر، افراد را با فرهنگ‌ها و سبک‌های زندگی گوناگون آشنا می‌سازد و روحیه همدلی و پذیرش تفاوت‌ها را تقویت می‌کند. این تجربیات همچنین اعتمادبه‌نفس و تاب‌آوری را افزایش داده و حس رضایت و موفقیت را شکل می‌دهند (Edelheim, 2020). ازسوی‌دیگر، تعامل با افراد محلی، راهنمایان و دیگر گردشگران می‌تواند پیوندهای عاطفی و اجتماعی مؤثری ایجاد کند (Pope, 2018).

۲-۳. ابعاد بهزیستی جسمی و روان‌شناختی در گردشگری

در ادبیات نوین گردشگری، مفهوم بهزیستی (Well-being) فراتر از رضایت‌مندی لحظه‌ای است و به‌عنوان یک سازه چندبعدی در نظر گرفته می‌شود که شامل سلامت جسمانی و شکوفایی روان‌شناختی است. اسمیت و دیژوسکا (۲۰۱۹) استدلال می‌کنند که گردشگری می‌تواند به‌عنوان یک مداخله سلامت‌محور عمل کند که اثرات آن در دو بُعد اصلی تجلی می‌یابد:

الف) بهزیستی روان‌شناختی: این بُعد به وضعیت ذهنی و عاطفی مثبت فرد اشاره دارد. بر اساس «نظریه بازسازی توجه» حضور در فضاهای طبیعی و تاریخی به ذهن اجازه می‌دهد تا از خستگی ناشی از تمرکز طولانی‌مدت رها شده و به تعادل برسد. تجلی این نوع بهزیستی در گردشگران به‌صورت احساس آرامش عمیق، کاهش استرس و اضطراب، افزایش نشاط ذهنی و احساس رهایی از فشارهای روزمره نمایان می‌شود (Wang et al., 2022). همچنین، تجارب معنوی و زیبایی‌شناختی در پارک‌ها می‌توانند به تقویت احساس

معنـــا و هدفمنـــدی کمک کند که بخش مهـــمی از سلامت روان است.

ب) بهزیســـتی جســـمی: ایـــن بُعـــد بـــه عملکـــرد فیزیولوژیـــک و احســـاس سلامـــت بدنی مربوط می‌شـــود. فضاهای ســـبز شـــهری ماننـــد ائـــل‌گلی، بـــا فراهم‌کردن هوای پـــاک و محیطی بـــرای فعالیت فیزیـــکی (پیاده‌روی، قایق‌ســـواری)، تأثیر مســـتقیم بر سلامت جســـم دارند. کیم و هـــان (۲۰۲۲) نشـــان دادند که خدمـــات و امکانات موجود در مقاصـــد گردشـــگری می‌توانـــد منجر به بهبـــود کیفیت خـــواب، افزایـــش ســـطح انرژی جســـمانی، رفع خســـتگی عضلانی و احســـاس کلی تندرســـتی در گردشـــگران شود (Kim & Han, 2022). در پژوهـــش حاضـــر، بهزیســـتی جســـمی و روانی به‌عنـــوان متغیـــر وابســـته اصـــلی در نظر گرفته شـــده اســـت که تجلی آن در بازیافت انرژی، کاهش تنش‌هـــای عصـــبی و ایجـــاد تعـــادل بیـــن ذهـــن و بدن ســـنجیده می‌شود.

تجربیات زیبایی‌شـــناختی و فرهنگی در گردشـــگری، از طبیعـــت گرفتـــه تـــا معمـــاری و آیین‌ها، بـــا برانگیختن احســـاس شـــگفتی و تحســـین، تأثیری عمیـــق بر سلامت روان می‌گذارنـــد. این تجربیات نه‌تنها با کاهش اســـترس و افزایـــش آرامش، بـــه بازیابی تعـــادل درونی کمک می‌کنند، بلکـــه از طریـــق خلق «حس مـــکان» و تعـــاملات معنادار، پیوندهـــای عاطـــفی و اجتمـــاعی را تقویـــت می‌نمایند. در نتیجه، گردشـــگری آگاهانـــه می‌تواند به عامـــلی مهم برای رشـــد فردی، افزایش تاب‌آوری و ارتقای پایـــدار رفاه روانی تبدیل شود.

۳. روش پژوهش/ مواد و روش‌ها

۳-۱. منطقه موردمطالعه

شـــهر تبریز در عـــرض جغرافیایی ۳۸°۰۵' شـــمالی و طـــول جغرافیایی ۴۶°۱۷' شـــرقی در شـــمال غـــربی ایران و در مرکـــز اســـتان آذربایجان شـــرقی واقع شـــده اســـت. این کلان‌شـــهر تاریـــخی به‌عنـــوان یـــکی از قدیمی‌ترین شـــهرهای ایران بـــا پیشینـــه‌ای چندهزارســـاله، بـــه دلیل موقعیـــت راهبردی تجـــاری، آب‌وهوای معتدل کوهســـتانی و غنـــای فرهنگی-تاریـــخی، از دیربـــاز یـــکی از مقاصـــد اصـــلی گردشـــگری داخلی و منطقـــه‌ای به شـــمار می‌رود. دریاچـــه ائل‌گـــؤلی (شـــاه‌گؤلی) با مســـاحت تقریـــبی ۵.۴ هکتـــار در ارتفـــاع حـــدود ۱۸۵۰ متـــر از ســـطح دریـــا، در جنـــوب شـــرقی تبریـــز واقع شـــده اســـت. ایـــن مجموعه گردشـــگری که درگذشـــته به‌عنوان حوض‌خانـــه‌ای بزرگ برای آبیاری باغ‌های شـــاهی ســـاخته شـــد، امروزه یکی از پرمخاطب‌تریـــن جاذبه‌های طبیعی-فرهنگی شـــمال غرب کشـــور محســـوب می‌شـــود. ترکیب منحصربه‌فـــرد دریاچه آب شیریـــن با عمـــق متغیر ۳ تـــا ۷ متر، باغ‌هـــای پلکانی اطـــراف، و چشـــم‌انداز پانوراما‌ی شـــهر تبریـــز، فضایی چند عملکردی بـــرای تفرج، گردشـــگری و فعالیت‌های فرهنگی فراهـــم کـــرده اســـت. مسیرهای پیـــاده‌روی ســـنگ‌فرش شـــده با طراحی منظریـــن، گردشـــگران را از ورودی اصلی مجموعه تا ســـکوی تماشـــای مرکزی هدایـــت می‌کند که منظـــر ۳۶۰ درجـــه‌ای از دریاچـــه، باغ‌هـــای گل و کوه‌های پوشیـــده از درختـــان زالزالـــک و گیلاس را ارائـــه می‌دهد. قایق‌هـــای پـــدالی نیز امـــکان تجربـــه مســـتقیم تعامل با اکوسیســـتم آبی را فراهـــم می‌کننـــد. فراتـــر از جاذبه‌های طبیـــعی، ائل‌گـــؤلی حامـــل بارزه‌هـــای فرهنگی-تاریخی برجســـته‌ای اســـت. عمارت کلاه‌فرنگی دوطبقه شـــاه‌گؤلی کـــه در مرکز دریاچه قـــرار دارد، نمونـــه‌ای از معماری اواخر دوره قاجـــار بـــوده و پـــس از مرمت در ســـال ۱۳۸۶ ش. به رســـتوران سنتی-گردشـــگری تبدیل شده اســـت. این بنا با تلفیق ســـبک معماری ایرانی-اروپـــایی، ایوان‌های چوبی و تزئینـــات آینه‌کاری، فضـــایی برای تجربـــه غذاهای محلی آذربایجـــان در محیـــطی تاریخی فراهم می‌کنـــد. همچنین، فضاهـــای باز اطراف دریاچـــه میزبان رویدادهـــای فرهنگی متعددی از جمله جشـــنواره گل و گلاب تبریز، نمایشگاه‌های صنایع‌دســـتی و اجراهای موسیقی ســـنتی آذربایجانی است کـــه هویت فرهنـــگی منطقـــه را بـــه گردشـــگران معرفی می‌کنـــد. دریاچه ائل‌گـــؤلی به‌عنوان یـــک مطالعه موردی، نمونه‌ای موفق از باززنده‌ســـازی فضای تاریـــخی با رویکرد

گردشـــگری پایدار اســـت. ادغام ســـاختارهای طبیعی (آب، گیاهـــان بومی و حیات‌وحش آبی)، عناصر ســـاخت انســـان (عمـــارت کلاه‌فرنـــگی، پل‌هـــا و المان‌هـــای شـــهری) و برنامه‌هـــای فرهنگی-تفریـــحی، مقصـــدی چندوجهی خلق کـــرده کـــه هم‌زمـــان نیازهـــای زیباشـــناختی، تفریحی و آمـــوزشی بازدیدکنندگان را پاســـخ می‌دهد. نقشـــه موقعیت مـــکانی و تصاویر هوایی مجموعه در شـــکل (۱) ارائه شـــده است.

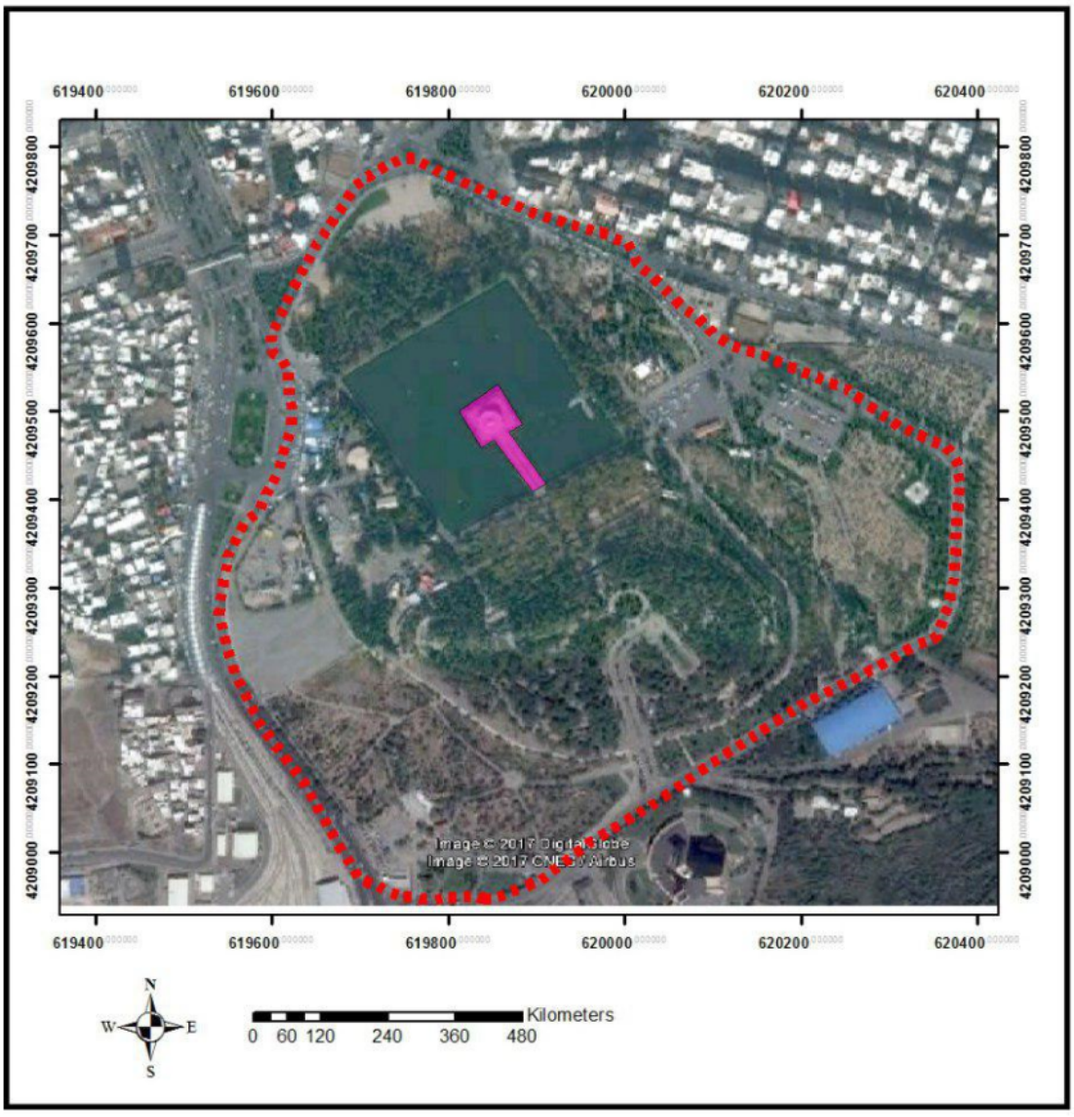

شکل ۱. موقعیت منطقه موردمطالعه

Figure 1. Location of the study area

۳-۲. جمع‌آوری داده‌ها

در ایـن مطالعه، برای گـردآوری داده‌هـا و اطلاعات موردنیـاز به‌منظـور پاسـخگویی بـه اهـداف تحقیـق، از پرسـش‌نامه‌ای سـاخت پژوهشـگر اسـتفاده شـد که گویه‌هـای آن باتکیه‌بـر مقیـاس پنج‌درجـه‌ای لیکـرت طراحی شـده بود. این مقیاس از "کاملاً مخالفم" تا "کاملاً موافقـم" درجه‌بندی شـده و امکان سـنجش نگرش‌ها و میزان توافـق پاسـخ‌دهندگان را به‌خوبی فراهم می‌سـازد. جامعـه آمـاری تحقیـق را گردشـگران داخلی تشـکیل می‌دادنـد که در بـازه زمـانی فصل‌های بهار و تابسـتان سـال ۱۴۰۳ از مجموعه تفریـحی و گردشـگری ائل‌گلی بازدیـد کـرده بودند. انتخاب ایـن بازه زمانی بـه این دلیل صـورت گرفت کـه در ماه‌های گرم سـال، به‌ویـژه بهار و تابسـتان، میزان ورود گردشـگران به این پارک به اوج خود می‌رسـد و فرصت مناسبی برای مشـاهده و ثبت داده‌های واقـعی فراهم می‌گـردد. باتوجه‌به آنکه آمـار دقیق و قابل اتکایی از تعـداد کل بازدیدکنندگان این پارک در دسـترس نبود و مشـخص نبود که چـه تعداد از گردشـگران داخلی طی ایـن مدت بـه مجموعه مراجعه می‌کننـد، تعیین حجم نمونه با اسـتفاده از فرمول آماری ارائه‌شـده توسـط میترا و لنکفـورد (Mitra & Lankford, 1999) صورت پذیرفت. ایـن فرمول به‌ویـژه در مواردی کـه انـدازه جامعه آماری در مطالعـات حوزه گردشـگری یـا فضای باز نامشـخص باشـد، کاربـرد دارد و پژوهشـگران را قادر می‌سـازد تا با درنظرگرفتـن یک سـطح خطای مشـخص، بـه برآوردی قابل‌اعتمـاد از حجـم نمونـه دسـت یابند. مقـدار خطای نمونه‌گیـری (e) معمـولاً بین ۲ تا ۳ درصـد در نظر گرفته می‌شـود؛ در ایـن تحقیـق مقـدار e برابر بـا ۲/۸۸ درصد در نظر گرفته شـد. بـا جای‌گـذاری این مقدار بـه همراه سـایر پارامترهـای لازم در فرمـول مذکور (فرمـول ۱) و انجـام محاسـبات لازم، حجم نمونـه موردنیاز بـرای این تحقیـق ۳۰۰ نفر برآورد گردید کـه داده‌های لازم از طریق توزیع پرسـش‌نامه میـان آن‌ها گردآوری شـد.

در تحقیقـات علـوم رفتـاری و اجتمـاعی، تحلیـل چندمتغیره یـکی از قوی‌تریـن روش‌هـای تجزیه‌وتحلیل اسـت. مدل‌سـازی معـادلات سـاختاری (SEM) مبتنی بـر رویکـرد واریانـس و مدل‌سـازی معادلات سـاختاری مبتنی بـر کوواریانـس (CB-SEM) از جملـه روش‌های اصـلی بـرای تحلیـل داده‌هـای پیچیـده و چندمتغیره به شـمار می‌رونـد. ایـن رویکرد شـامل روش‌هـای آماری ماننـد تحلیل عامـلی، رگرسیـون و تحلیل مسیر اسـت و بـه محقق اجـازه می‌دهـد تا روابـط متعـددی را به طور هم‌زمـان برقـرار کند.

SEM اهداف زیر را دنبال می‌کند:

- مدل‌سـازی روابط بین متغیرهای مسـتقل و وابسته در مدل ساختاری.
- مدل‌سازی متغیرهای پنهان در مدل اندازه‌گیری.
- مدل‌سـازی خطاهـای اندازه‌گیـری متغیرهـای قابل‌مشـاهده و وابسـته.
- آزمـون فرضیه‌های برگرفته از ادبیات با اسـتفاده از داده‌ها یا تحلیل مسیـر (Kirschkamp, 2008).

در این راسـتا، یکی از ابزارهای تحلیـلی رایج و بسیار کاربـردی در مطالعات علـوم رفتاری و اجتمـاعی، نرم‌افزار Smart PLS اسـت کـه مبتـنی بر مدل‌سـازی معادلات سـاختاری بـا رویکـرد حداقل مربعـات جـزئی (Partial Least Squares – PLS-SEM) عمـل می‌کنـد. ایـن رویکرد بـه دلیل قابلیت‌هـا و مزایای خاص خـود، به‌ویژه در تحلیـل مدل‌هـای پیچیـده و داده‌های بـا ویژگی‌های خـاص آماری، توجـه بسیـاری از پژوهشـگران را به خود جلـب کرده اسـت. از جمله مزایای برجسـته ایـن رویکرد می‌تـوان بـه عملکـرد مطلـوب در حجـم نمونه‌هـای کوچـک، توانایی بـالا در تحلیـل داده‌هـای غیرنرمال و همچنیـن مقاومـت در برابر مشـکل هم‌خـطی چندگانه (Collinearity) اشـاره کـرد (Hair et al., 2021). این ویژگی‌ها باعث می‌شـوند که روش PLS بـرای تحقیقاتی کـه در آن‌ها امکان دسـترسی به نمونه‌هـای بزرگ وجود

نـدارد یا داده‌هـا توزیـع نرمال ندارنـد، بسیار مناسـب و کارآمد باشـد. یکی دیگر از دلایل اسـاسی استفاده از روش PLS-SEM، قابلیـت آن در توسـعه و آزمـون مدل‌های نظـری جدید و حتی سـاخت مدل‌هایی اسـت کـه هنوز به‌صـورت کامـل در ادبیات نظـری تثبیت نشـده‌اند. این مزیـت به‌ویژه در پژوهش‌های اکتشـافی کـه هدف آن‌ها تدویـن چارچوب‌هـای نوین و بررسی روابـط نوظهور میان متغیرهاسـت، بسیار حائـز اهمیت اسـت (Henseler et al., 2009). همچنیـن، توانـایی ایـن رویکـرد در تحلیل مدل‌هـایی که در آن‌هـا متغیرهـای پنهـان دارای تعداد محدودی شـاخص مشـاهده‌پذیر هسـتند، نیز یـکی دیگر از نقاط قوت آن محسـوب می‌شـود، چرا که در شـرایطی کـه داده‌هـای کافی بـرای سـاخت متغیرهـای مکنون وجـود نـدارد، PLS بهتریـن گزینـه تحلیـلی خواهد بود (Hair et al., 2010)؛ بنابرایـن، در ایـن مطالعه، داده‌های به‌دسـت‌آمده با اسـتفاده از نرم‌افـزار Smart PLS تحلیل شـدند. شـکل (۲) مدل تحلیلی تحقیق را نشـان می‌دهد.

شکل ۲. مدل تحلیلی تحقیق

Figure 2. Research analytical model

٤. یافته‌ها و بحث

آمار توصیفی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان با استفاده از نرم‌افزار SPSS (نسخه ۲۶) استخراج شد. جامعه آماری این پژوهش شامل ۳۰۰ نفر بود که از طریق نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. در میان شرکت‌کنندگان، ۱۶۰ نفر (۵۳.۳٪) زن و ۱۴۰ نفر (۴۶.۷٪) مرد بودند. وضعیت تأهل نشان داد ۱۴۰ نفر (۴۶.۷٪) مجرد و ۱۶۰ نفر (۵۳.۳٪) متأهل هستند.

محدوده سنی شرکت‌کنندگان ۱۸ تا ۶۸ سال (میانگین = ۳۱/۶؛ انحراف معیار = ۹/۹) بود. بیشترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۱۸-۲۹ سال با ۱۳۶ نفر (۴۵/۳٪) و کمترین آن متعلق به گروه سنی ۵۰ سال و بالاتر با ۳۰ نفر (۱۰٪) بود (جدول ۲). از نظر تحصیلات، بیشترین سهم به افراد دارای مدرک کارشناسی با ۱۰۸ نفر (۳۶٪) اختصاص داشت؛ پس از آن به ترتیب کارشناسی‌ارشد با ۸۷ نفر (۲۹٪)، دیپلم با ۴۲ نفر (۱۴٪)، زیر دیپلم با ۳۴ نفر (۱۱/۳٪) و دکتری با ۲۹ نفر (۹/۷٪) در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند (جدول ۲).

جدول ۲. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان
Table 2. Demographic characteristics of respondents

متغیر	زیرگروه	فراوانی	درصد
جنسیت	زن	160	53.3
	مرد	140	46.7
وضعیت تأهل	مجرد	140	46.7
	متأهل	160	53.3
گروه سنی (سال)	18-29	136	45.3
	30-39	85	28.3
	40-49	49	16.4
	50≤	30	10
تحصیلات	زیر دیپلم	34	11.3
	دیپلم	42	14
	کارشناسی	108	36
	کارشناسی‌ارشد	87	29
	دکتری	29	9.7

ضرایب مسیر به بتاهای استاندارد شده در رگرسیون خطی اشاره دارند. این ضرایب باید از نظر اندازه (قدرمطلق)، علامت و معنی‌داری بررسی شوند.

• ضرایب مسیر مثبت نشان‌دهنده روابط مستقیم بین متغیرهای پنهان (هم درون‌زا و هم برون‌زا) هستند.

• برعکس، ضرایب مسیر منفی به معنای رابطه معکوس بین متغیرهای پنهان است.

اندازه (قدرمطلق) این ضرایب نشان‌دهنده قدرت رابطه است که معمولاً بین -۱ و ۱ متغیر است. مقادیر نزدیک به -۱ نشان‌دهنده روابط منفی قوی هستند، درحالی‌که مقادیر نزدیک به ۱ به روابط مثبت قوی اشاره دارند (Hair et al., 2021).

معنی‌داری ضرایب مسیر به‌اندازه و علامت ضریب بتا در مدل بستگی دارد. اگر مقدار به‌دست‌آمده از حداقل آماره موردنیاز در سطح اطمینان انتخاب شده بیشتر باشد، رابطه یا فرضیه تأیید شده تلقی می‌شود. در سطوح معنی‌داری ۹۰%، ۹۵% و ۹۹%، این مقدار به ترتیب با حداقل آماره‌های t ۱٫۶۴، ۱٫۹۶ و ۲.۵۸ مقایسه می‌شود (Hair et al., 2021; Henseler et al., 2009).

بر پایه تحلیل‌های آماری انجام‌گرفته با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) و بهره‌گیری از نرم‌افزار تخصصی Smart PLS، نتایج تحقیق حاکی از آن است که چندین متغیر مستقل اثرگذاری معناداری بر سطح رفاه ذهنی و جسمی گردشگران داشته‌اند. در میان این متغیرها، تفریح و بوم‌گردی همراه با ارزش‌های زیبایی‌شناختی از بالاترین میزان تأثیرگذاری برخوردار بوده‌اند. به طور مشخص، برای متغیر تفریح و بوم‌گردی، مقدار آماره t برابر با ۴.۴۶۱ و ضریب مسیر (Path Coefficient) معادل ۰.۲۰۸ محاسبه شد. همچنین، برای متغیر ارزش‌های زیبایی‌شناختی، مقدار t به عدد قابل‌توجه ۳.۴۳۸ و ضریب مسیر به ۰.۳۰۱ رسیده است. باتوجه‌به اینکه مقادیر آماره t در هر دو مورد بالاتر از

آستانه ۲.۵۸ هستند، می‌توان نتیجه گرفت که این دو رابطه در سطح اطمینان ۹۹ درصد از نظر آماری معنادار بوده و فرضیات مرتبط با آن‌ها موردتأیید قرار گرفته‌اند. لازم به ذکر است که تمامی روابط تأییدشده دارای جهت مثبت بوده‌اند که نشان‌دهنده همبستگی مستقیم آن‌ها با افزایش سطح رفاه گردشگران است. در مقابل، متغیر ارزش‌های آموزشی کمترین میزان اثرگذاری را نشان داده است. آماره t برای این متغیر ۲.۱۶۲ برآورد شد که بیانگر تأیید رابطه در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. بااین‌حال، تجزیه‌وتحلیل داده‌ها هیچ‌گونه رابطه آماری معناداری را میان متغیرهای تنوع فرهنگی، الهام‌بخش بودن، نظام دانش و همچنین ارزش‌های معنوی و مذهبی با متغیر وابسته یعنی رفاه گردشگران نشان نداد. در پایان، کلیه ضرایب مسیر (β)، آماره‌های t و مقادیر P مرتبط با آزمون فرضیه‌های تحقیق در شکل‌های (۳) و (۴) و همچنین جدول (۲) به‌صورت تفصیلی ارائه شده‌اند.

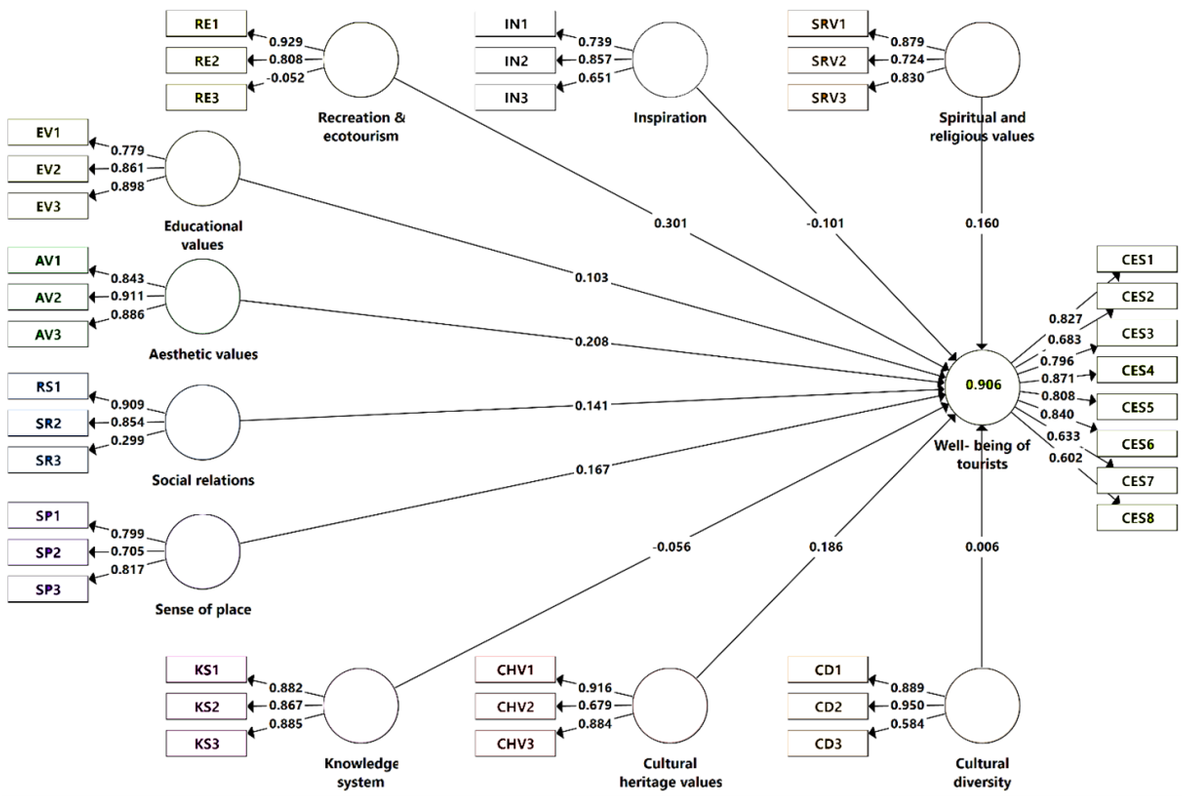

شکل ۳. ضرایب مسیر

Figure 3. Path coefficients

نتایــج تحلیل نشــان می‌دهــد که چندیــن عامل بر رفاه گردشــگران تأثیرگذار هســتند. در ادامه، تأثیر هر یک از خدمات اکوسیســتم فرهنگی (CES) بر رفاه گردشگران، همراه با ضرایــب مسیــر (Original Sample)، میانگین نمونــه (Sample Mean)، انحــراف معیــار (Standard Deviation)، آمــاره T و مقادیــر (P Values) P، آورده شده است:

جدول ۳. تحلیل مسیر

Table 3. Path analysis

مسیر/فرضیه	ضریب مسیر	میانگین نمونه	انحراف معیار	آماره T	مقدار P
ارزش‌های زیبایی‌شناختی -> رفاه گردشگران	0.208	0.215	0.061	3.438	0.001
تنوع فرهنگی -> رفاه گردشگران	0.006	0.005	0.019	0.316	0.752
ارزش‌های میراث‌فرهنگی -> رفاه گردشگران	0.186	0.182	0.066	2.816	0.005
ارزش‌های آموزشی -> رفاه گردشگران	0.103	0.097	0.048	2.162	0.031
الهام‌بخش -> رفاه گردشگران	-0.101	-0.092	0.085	1.191	0.234
نظام دانش -> رفاه گردشگران	-0.056	-0.055	0.046	1.215	0.225
تفریح و بوم‌گردی -> رفاه گردشگران	0.301	0.301	0.067	4.461	0.001
حس مکان -> رفاه گردشگران	0.167	0.161	0.066	2.542	0.011
روابط اجتماعی -> رفاه گردشگران	0.141	0.142	0.044	3.201	0.001
ارزش‌های معنوی و مذهبی -> رفاه گردشگران	0.160	0.158	0.083	1.930	0.054

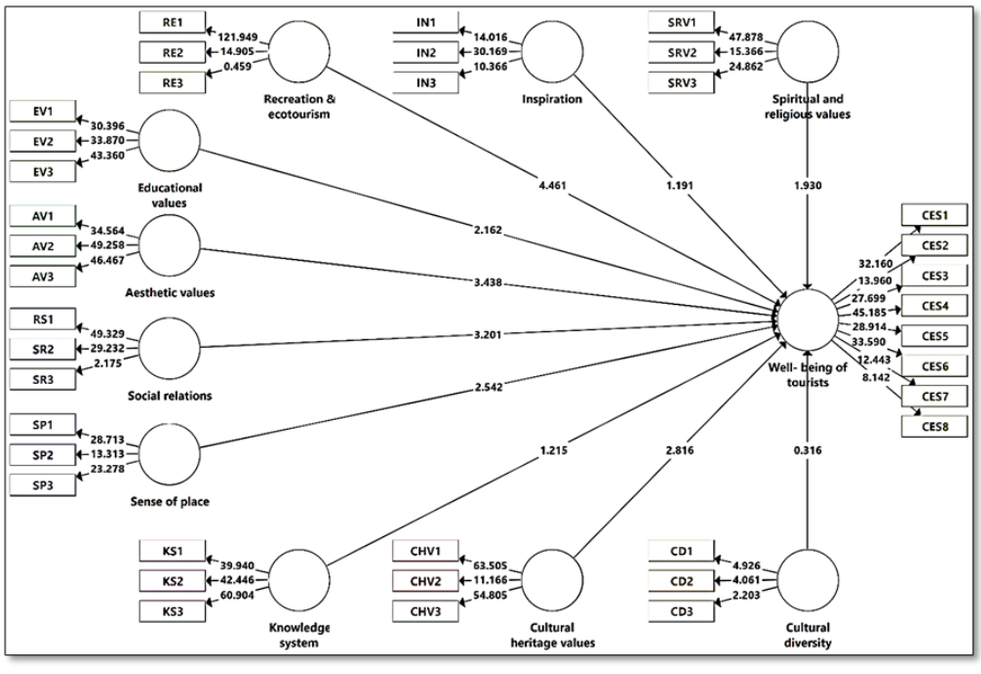

شکل ٤. آماره تی

Figure 4. T-statistic

برای ارزیابی پایایی و روایی سازه‌های پژوهش، از گزارش‌های حاصل از الگوریتم PLS در نرم‌افزار Smart-PLS استفاده شد. در این راستا، دو شاخص اصلی پایایی یعنی آلفای کرونباخ (α) و پایایی ترکیبی (CR) به کار گرفته شدند. مطابق پیشنهاد Aburumman و همکاران (۲۰۲۲)، مقادیر α و CR باید بیش از ۰.۷ باشند تا پایایی سازه‌ها قابل‌قبول تلقی شود. مطابق داده‌های ارائه‌شده در جدول (۴)، تمام متغیرها دارای CR بالاتر از ۰.۷ بودند که نشان‌دهنده همسانی درونی مطلوب آن‌هاست. همچنین، مقادیر α برای تمامی متغیرها به‌جز «تفریح و بوم‌گردی» نیز از آستانه ۰.۷ فراتر رفته‌اند. باوجوداینکه مقدار α برای «تفریح و بوم‌گردی» کمتر از حد مطلوب بود، باتکیه‌بر دیدگاه Fornell و Larcker (۱۹۸۱)، می‌توان این مقدار را همچنان قابل‌قبول در نظر گرفت. آنان تأکید دارند که شاخص CR نسبت به α معیار معتبرتری برای سنجش همسانی درونی است، زیرا بر اساس بارهای عاملی گویه‌ها در مدل نظری محاسبه می‌شود. ازاین‌رو، از آن‌جا که مقدار CR برای سازه «تفریح و بوم‌گردی» نیز بالای ۰.۷ گزارش شده است، پایایی آن تأیید می‌شود. نحوه محاسبه شاخص‌های CR و α در فرمول‌های (۲) و (۳) تشریح شده است.

میانگین واریانس استخراج‌شده (Average Variance Extracted – AVE) شاخصی برای ارزیابی روایی همگرا (Convergent Validity) سازه‌های پژوهش است. مطابق پیشنهاد Hair و همکاران (۲۰۱۱)، مقدار AVE برای هر سازه باید بیشتر از ۰.۵ باشد تا بتوان گفت که بیش از ۵۰ درصد واریانس گویه‌ها توسط سازه نهفته تبیین می‌شود و بنابراین روایی آن قابل‌قبول است. بر اساس نتایج حاصل از مدل اندازه‌گیری، کلیه متغیرهای پژوهش دارای مقادیر AVE بالاتر از ۰.۵ هستند. این یافته نشان می‌دهد که سازه‌های پژوهش از سطح بالایی از روایی همگرا برخوردارند و گویه‌های مربوط به هر سازه به‌خوبی توانسته‌اند مفهوم موردنظر را اندازه‌گیری کنند. نحوه محاسبه AVE نیز در فرمول (۴) ارائه شده است.

جدول ٤. ساخت پایایی و روایی

Table 4. Construct reliability and validity

متغیرها	گویه‌ها		بار عاملی	آلفای کرونباخ	اسپیرمن	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج‌شده
ارزش‌های زیبایی‌شناختی	AV1	مناظر چشم‌نواز	30.396	0.855	0.864	0.912	0.775
	AV2	طراحی محیطی هنرمندانه	33.870				
	AV3	لذت بصری	43.360				
ارزش‌های میراث‌فرهنگی	CHV1	نمادهای تاریخی	63.505	0.789	0.851	0.859	0.694
	CHV2	ارزش‌های سنتی	11.166				
	CHV3	روایت‌های فرهنگی	54.805				
نظام دانشی	KS1	یادگیری محیطی	39.940	0.773	0.814	0.870	0.771
	KS2	اطلاعات فرهنگی	42.446				
	KS3	ارتقای آگاهی	60.904				

متغیرها		گویه‌ها	بار عاملی	آلفای کرونباخ	اسپیرمن	پایایی ترکیبی	میانگین واریانس استخراج‌شده
تنوع فرهنگی	CD1	آداب متنوع	4.926	0.803	0.801	0.884	0.678
	CD2	هم‌زیستی قومی	4.061				
	CD3	تجربه فرهنگ‌های گوناگون	2.203				
ارزش‌های آموزشی	EV1	آموزش غیررسمی	30.396	0.712	0.708	0.796	0.718
	EV2	محتوای یادگیری	33.870				
	EV3	تعامل آموزشی	43.360				
الهام‌بخشی	IN1	تحریک خلاقیت	14.016	0.852	0.853	0.91	0.568
	IN2	انگیزش ذهنی	30.169				
	IN3	ایده‌پردازی طبیعی	10.366				
تفریح و بوم‌گردی	RE1	تجربه طبیعت	121.949	0.65	0.804	0.757	0.506
	RE2	آرامش در فضا	14.905				
	RE3	فعالیت‌های تفریحی	0.459				
حس مکان	SP1	وابستگی به فضا	28.713	0.767	0.777	0.818	0.601
	SP2	هویت مکانی	13.313				
	SP3	تعلق خاطری	23.278				
روابط اجتماعی	SR1	تعاملات اجتماعی	49.329	0.729	0.72	0.759	0.549
	SR2	فرصت گفتگو	29.232				
	SR3	ارتباط با دیگران	2.175				
ارزش‌های معنوی و مذهبی	SRV1	آرامش روحی	47.878	0.743	0.765	0.854	0.662
	SRV2	تجربه معنوی	15.366				
	SRV3	عناصر مذهبی	24.862				
رفاه گردشگران	CES1	آرامش روانی	32.160	0.894	0.905	0.917	0.583
	CES2	نشاط ذهنی	13.906				
	CES3	کاهش استرس	27.699				
	CES4	انرژی جسمی	45.185				
	CES5	کیفیت خواب	28.914				
	CES6	شادابی جسمی	33.590				
	CES7	احساس تندرستی	12.443				
	CES8	تعادل روانی و جسمی	8.142				

شاخص کفایت پیش‌بینی‌کننده استون-گایسر (Stone-Geisser's Q^2) به‌عنوان یکی از ابزارهای مهم و مؤثر برای سنجش و ارزیابی کیفیت مدل ساختاری در پژوهش‌های مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری مورداستفاده قرار می‌گیرد. این شاخص به طور خاص با بهره‌گیری از روش چشم‌پوشی (Blindfolding) به بررسی توانایی مدل در پیش‌بینی مقادیر مشاهده‌شده می‌پردازد و نقشی کلیدی در تعیین میزان دقت مدل در پیش‌بینی داده‌ها ایفا می‌کند. در میان شاخص‌های موجود، Q^2 به‌عنوان معتبرترین و رایج‌ترین معیار برای ارزیابی ظرفیت پیش‌بینی مدل شناخته می‌شود. بر اساس دیدگاه هنسلر و همکاران (۲۰۰۹)، مقادیر ۰.۰۲، ۰.۱۵ و ۰.۳۵ به ترتیب معرف سطوح ضعیف، متوسط و قوی در قدرت پیش‌بینی متغیرهای پنهان هستند. در پژوهش حاضر، مقدار به‌دست‌آمده برای Q^2 برابر با ۰.۴۸۴ است (مطابق جدول ۵) که از آستانه ۰.۳۵ فراتر رفته و بنابراین، نشان‌دهنده سطح بالایی از توانایی مدل ساختاری در پیش‌بینی متغیرهای پژوهش و برخورداری از کیفیت مناسب مدل است.

جدول ۵. ساخت افزونگی اعتبارسنجی شده متقابل

Table 5. Cross-validated redundancy construction

متغیر وابسته	SSO	SSE	Q^2 (=1-SSE/SSO)
رفاه حال گردشگران	2208.000	1138.253	0.484

در مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی (Partial Least Squares - PLS)، برخلاف رویکردهای مبتنی بر کوواریانس مانند LISREL یا AMOS، شاخص استاندارد و مورد اجماعی برای ارزیابی کلی مدل وجود ندارد. این تفاوت باعث شده است که پژوهشگران در تحلیل کلی مدل با چالش‌هایی مواجه باشند. در همین راستا، Tenenhaus و همکاران (۲۰۰۵) شاخصی تحت عنوان «برازش کلی مدل» (Goodness-of-Fit یا به‌اختصار GoF) را معرفی کردند که به‌عنوان یک معیار تلفیقی عمل کرده و هم‌زمان اجزای مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری را موردتوجه قرار می‌دهد. این شاخص تلاش می‌کند تا با ارائه یک معیار ترکیبی، نمایی از کیفیت کلی مدل ارائه دهد و به‌عنوان راهکاری جهانی برای ارزیابی اعتبار و دقت مدل‌های مبتنی بر PLS-SEM محسوب می‌شود. محاسبه GoF از طریق رابطه ریاضی مشخصی انجام می‌شود که در فرمول (۵) بیان شده است.

مقدار شاخص برازش کلی مدل (GOF) همواره در بازه‌ای بین صفر تا یک قرار می‌گیرد که این بازه، میزان کلی تطابق و کیفیت مدل را نشان می‌دهد. بر اساس پیشنهاد وتزلز و همکارانش (Wetzels et al., 2009)، سه سطح آستانه برای تفسیر این شاخص تعریف شده‌اند: مقدار ۰.۰۱ به‌عنوان برازش ضعیف، ۰.۲۵ نشان‌دهنده برازش متوسط، و مقدار ۰.۳۶ به بالا به‌عنوان سطح برازش قوی برای مدل در نظر گرفته می‌شود. این طبقه‌بندی، مبنایی قابل‌اتکا برای قضاوت درباره کفایت کلی مدل‌های PLS فراهم می‌آورد. در پژوهش حاضر، باتوجه‌به مقدار GoF به‌دست‌آمده، می‌توان اظهار داشت که مدل ساختاری طراحی‌شده از کیفیت مناسبی برخوردار است و برازش آن در محدوده قابل‌قبول قرار دارد.

در تحلیل مدل‌های معادلات ساختاری با استفاده از رویکرد حداقل مربعات جزئی (Partial Least Squares - PLS)، شاخص ضریب تعیین یا R^2 به‌عنوان یکی

از شـاخص‌های کلیـدی در ارزیـابی تـوان تبییـنی مدل ساختاری محسـوب می‌شود. این شـاخص، نسبت واریانس تبیین‌شـده متغیرهـای درون‌زا (پنهـان وابسـته) توسـط متغیرهـای برون‌زا (مسـتقل) را نشـان می‌دهـد و معیاری از قـدرت پیش‌بیـنی مـدل به دسـت می‌دهد. بر اسـاس دیـدگاه هنسـلر و همـکاران (۲۰۰۹) و چیـن (۱۹۹۸)، مقادیـر ۰.۱۹، ۰.۳۳ و ۰.۶۷ بـه ترتیـب به‌عنوان سـطح تبییـن ضعیف، متوسـط و قـوی در نظر گرفته می‌شـود. در مقابـل، هیر و همـکاران (۲۰۱۱) مقادیـر ۰.۲۵، ۰.۵۰ و ۰.۷۵ را به‌عنـوان سـطوح معنـادار دیگری بـرای تفسیر قـدرت تبیین متغیرهـای پنهان پیشـنهاد کرده‌اند. در مدل سـاختاری پژوهـش حاضر، مطابـق آنچه در شـکل (۴) و جـدول (۶) گزارش شـده اسـت، مقـدار R^2 بـرای متغیر پنهـان «رفاه گردشـگران» برابـر با ۰.۹۰۶ به‌دسـت‌آمده اسـت. ایـن بـدان معناسـت کـه حـدود ۹۰.۶ درصد از واریانس متغیر وابسـته از طریق متغیرهای مسـتقل موجود در مدل تبیین شـده اسـت. چنیـن مقداری نشـان‌دهنده سـطح بسیار بالای تبییـن و قدرت پیش‌بینی مدل اسـت و می‌توان آن را نشـانه‌ای از کفایت و برازش مناسـب مدل سـاختاری پژوهش تلـقی کرد.

جدول ٦. ارزیابی R2

Table 6. evaluation R2

متغیر وابسته	R^2	R^2 Adjusted
رفاه گردشگران	0.906	0.902

۵. بحث و تفسیر یافته‌ها

هـدف اصلی پژوهـش حاضـر، واکاوی نقش خدمات اکوسیسـتم فرهنگی در ارتقای رفاه گردشگران در مجموعه تاریخی-تفریـحی ائـل‌گلی تبریـز بـود. نتایـج حاصل از مدل‌سـازی معـادلات سـاختاری نشـان داد کـه الگوی تأثیرگـذاری مؤلفه‌هـای فرهنـگی بر رفاه گردشـگران در این مقصـد خـاص، از الگـوی «تفریحی-زیباشـناختی» پیـروی می‌کنـد و همـه ابعاد خدمـات اکوسیسـتم وزن یکسـانی در ایجاد حـس بهزیسـتی ندارند. نقـش غالب تفریـح و بوم‌گردی و ارزش‌هـای زیبایی‌شـناختی یافته‌ها نشـان داد کـه «تفریـح و بوم‌گـردی» با ضریـب مسیر ۰.۳۰۱ قوی‌تریـن پیش‌بینی‌کننـده رفـاه گردشـگران در ائل‌گلی اسـت. ایـن یافته بـا پژوهش‌هـای پیشین از جمله مطالعه ویلیـس و پو (۲۰۱۵) و کلیسـولد و همکاران (۲۰۲۲) همسو اسـت که نشـان دادند فعالیت‌های فیزیکی در طبیعـت، اصلی‌ترین عامـل کاهش اسـترس و بازیابی روانی اسـت. ائل‌گلی به دلیل داشـتن مسیرهای پیاده‌روی وسیـع و دریاچه مصنوعی، بسـتری را فراهـم می‌کند که گردشـگران از سـبک زنـدگی کم‌تحرک شـهری فاصله بگیرنـد؛ بنابرایـن، ادراک آن‌هـا از رفاه مسـتقیماً با میزان فعالیـت تفریـحی آن‌هـا گره‌خـورده اسـت. در رتبه دوم، «ارزش‌هـای زیبایی‌شـناختی» قـرار دارد. ایـن نتیجـه تأییدکننـده نظریات وانـگ و همکاران (۲۰۲۰) اسـت که مناظـر طبیعی و مصنوعی جذاب را عامـل کلیدی در بهبود خلق‌وخو می‌داننـد. تلفیق معماری عمـارت کلاه فرنگی با پهنه آبی و فضای سـبز، یک کیفیت بصـری منحصربه‌فرد ایجاد کرده اسـت که صرفِ تماشـای آن منجـر به ارتقای رفاه ذهنی بازدیدکنندگان می‌شـود. اهمیـت حس مکان و تعـاملات اجتماعی تأثیـر معنادار «حس مـکان» و «روابط اجتماعی» نشـان می‌دهد که ائل‌گلی فراتـر از یک فضای سـبز فیزیـکی، به یـک «مـکان اجتماعی» تبدیل شـده اسـت. همسـویی این یافته با پژوهش جپسـون و شارپلی (۲۰۱۸) بیانگر آن اسـت که دلبسـتگی عاطـفی به مکان و خاطـرات جمعی، نقـش حایلی در برابر فشـارهای روانی

ایفا می‌کند. فضای باز پارک فرصتی برای تعاملات غیررسمی و خانوادگی فراهم می‌کند که طبق یافته‌های پژوهش، مستقیماً به احساس تندرستی و نشاط اجتماعی منجر می‌شود.

تبیین چراییِ عدم تأثیرگذاری برخی متغیرها (تحلیل انتقادی) یکی از نکات قابل‌تأمل پژوهش، عدم تأثیر معنادار متغیرهای «تنوع فرهنگی»، «نظام دانش»، «الهام‌بخشی» و «ارزش‌های معنوی» بر رفاه گردشگران بود. در تفسیر این یافته که مغایر با برخی مطالعات است، باید به «ماهیت مقصد» و «انگیزه سفر» توجه کرد:

تنوع فرهنگی و نظام دانش: عدم معناداری این متغیرها را می‌توان این‌گونه تبیین کرد که ائل‌گلی عمدتاً یک فضای تفریحی است تا یک فضای آموزشی یا قوم‌نگاری. بازدیدکنندگان اغلب برای فرار از روزمرگی و استراحت به این مکان می‌آیند، نه برای یادگیری عمیق علمی یا مواجهه با تکثر فرهنگی؛ بنابراین، اگرچه ممکن است تنوع فرهنگی در محیط وجود داشته باشد، اما در اولویت ذهنی گردشگران برای رسیدن به حال خوب قرار ندارد.

ارزش‌های معنوی: باوجود قدمت تاریخی، ائل‌گلی به‌عنوان یک مکان مقدس یا مذهبی شناخته نمی‌شود. ازدحام جمعیت و ماهیت پرجنب‌وجوش پارک نیز ممکن است فرصت خلوت‌گزینی و تجارب عمیق معنوی را که در مطالعه تدنبرگ (۲۰۱۲) به آن اشاره شده، محدود سازد. به‌طورکلی، نتایج پژوهش نشان می‌دهد که رفاه گردشگران در پارک‌های شهری تاریخی مانند ائل‌گلی، بیش از آنکه وابسته به مؤلفه‌های شناختی (مانند آموزش و تنوع فرهنگی) باشد، وابسته به مؤلفه‌های حسی و تجربی (تفریح، زیبایی، و تعاملات اجتماعی) است. این امر تلویحات مدیریتی مهمی را در بر دارد؛ بدین معنا که برای ارتقای سلامت و رفاه بازدیدکنندگان، تمرکز بر حفظ کیفیت مناظر، توسعه زیرساخت‌های تفریحی و تقویت فضاهای جمعی، اثربخش‌تر از تمرکز بر جنبه‌های صرفاً آموزشی یا اطلاعاتی خواهد بود.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که تجربیات گردشگری آموزشی نقش بسزایی در ارتقای رفاه گردشگران دارند. در این راستا، ارزش‌های آموزشی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین خدمات فرهنگی اکوسیستم‌ها به شمار می‌آیند (Mocior & Kruse, 2016). مطالعات مختلف، اکوسیستم‌ها را بسترهایی مناسب برای آموزش‌های محیط‌زیستی معرفی کرده‌اند که از طریق آن‌ها می‌توان به ارتقای آگاهی و تغییر نگرش زیست‌محیطی در میان گردشگران دست‌یافت (Tian et al., 2021). پژوهش‌های حوزه علوم اجتماعی نیز بر این نکته تأکید دارند که یادگیری در محیط‌های باز و طبیعی نظیر پارک‌های شهری، به تحریک حواس مختلف، تقویت فرایندهای شناختی و افزایش رفاه ذهنی و جسمی گردشگران منجر می‌شود (Spalie et al., 2011). یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیقات پیشین از جمله (Zhou et al,. 2020) هم‌راستاست و نشان می‌دهد که ارزش‌های آموزشی به شکل معناداری بر رفاه ادراک‌شده بازدیدکنندگان پارک ائل گولی تأثیر دارند. تجربه‌هایی مانند پرنده‌نگری، آشنایی با گونه‌های گیاهی و جانوری و دریافت اطلاعات زیست‌محیطی از سوی راهنمایان تخصصی، زمینه‌ساز آموزش غیررسمی در این پارک شده و به غنای تجربی گردشگران می‌افزاید.

این مطالعه تأثیر قابل‌توجه میراث‌فرهنگی بر رفاه گردشگران در پارک‌های شهری را تأیید می‌کند که با یافته‌های Dai و همکاران (۲۰۱۹) همسو و با یافته‌های Zhang و همکاران (۲۰۲۲) در تضاد است. گردشگران پارک را مکانی جذاب برای تجربه میراث‌فرهنگی ناملموس می‌یابند. این محیط فرصت خوبی را برای مسافران فراهم کرده است تا غذاهای محلی متعددی از جمله «کوفته‌تبریزی» و «دلمه» را امتحان کنند.

یافته‌ها نشان داد که رابطه معناداری بین حس

مـکان در پارک و رفـاه گردشـگران وجـود دارد. نتایج با مطالعـات قبـلی (ماننـد Ramkissoon et al., 2013؛ Vada et al., 2019) سـازگار اسـت. بـا پـرورش حس مـکان، مقاصد می‌توانند رضایت و لذت کلی گردشـگران را افزایـش دهند و در نهایـت به پایـداری و موفقیت صنعت گردشـگری کمک کنند. هنـگامی که گردشـگران ارتباط عمیـقی بـا مکان‌هـایی کـه بازدیـد می‌کنند احسـاس می‌کننـد، احتمـال بیشـتری دارد که در تجربیـات معنادار شـرکت کنند، خاطرات مثبتی شـکل دهند و حس رضایت و کامیـابی را تجربه کنند (Jepson & Sharpley, 2018). ایـن پارک طیـف گسـترده‌ای از تجربیـات و فعالیت‌ها را ارائـه می‌دهد که حـس هویت و تعهد بـه منطقه را تقویت می‌کنـد که بـه نوبه خـود حس مـکان و رفـاه عمومی بازدیدکننـدگان را بهبـود می‌بخشـد. همچنیـن، منظـره منحصربه‌فـرد دریاچـه همراه بـا قایق‌ها این احسـاس را تقویـت می‌کند.

یافته‌های ایـن مطالعه بر رابطه مسـتقیم میان روابط اجتمـاعی در فضاهای سـبز شـهری و رفاه گردشـگران تأکیـد دارد و اهمیـت این عوامل را در بهبـود تجربه و رفاه کلی بازدیدکننـدگان تأیید می‌کند. فضاهای سـبز شـهری طراحی‌شـده به‌خوبی، زمینـه‌ای بـرای فعالیت‌های بیرون از منـزل و تعـاملات اجتماعی فراهم می‌کننـد که می‌تواند سلامـت و ارتباطات اجتمـاعی متنوع افـراد را تقویت کند (Xin و همـکاران، ۲۰۲۰). همچنیـن، پژوهـش اوربان و همـکاران (۲۰۱۷) رابطـه مثبت بین نسـبت فضای سـبز در شـهرها و میزان تعـاملات اجتماعی را نشـان می‌دهد. گهـل (۲۰۱۱) نیـز اهمیـت فضاهـای عمـومی، به‌ویژه مناطـق نشیمـن در فضاهای بـاز را در تسـهیل تعاملات اجتمـاعی برجسـته کـرده اسـت؛ بنابرایـن، پارک‌های شـهری مانند پارک ائـل‌گلی تبریز نقش کلیـدی در ترویج روابط اجتماعی دارند؛ گردشـگران در این پـارک می‌توانند با مـردم محـلی تعامل داشـته باشـند، صنایع‌دسـتی را مشـاهده کنند، با راهنمایـان محلی ارتباط برقـرار کنند و در فعالیت‌هـای محـلی مانند پوشیدن لباس‌های سـنتی و شـرکت در بازی‌هـای محلی مشـارکت کنند.

یافته‌هـای ایـن مطالعـه رابطـه معنـاداری بیـن فعالیت‌هـای تفریـحی و بوم‌گـردی در پـارک و تأثیر آن بر رفـاه گردشـگران را نشـان می‌دهـد. ایـن فعالیت‌ها به‌عنـوان خدمـات برجسـته اکوسیسـتم‌های فرهنـگی در جوامـع شـناخته شـده‌اند، همان‌طور کـه در مطالعات کالیناوسـکاس و همـکاران (۲۰۲۳) و روماناژی و همکاران (۲۰۲۳) نیـز تأکید شـده اسـت. مطالعه مائـو و همکاران (۲۰۲۳) که با پژوهش حاضر همسـو اسـت، بیـان می‌کند کـه بهبود مدیریـت فضاهای سـبز شـهری راهی مؤثر و مسـتقیم برای افزایـش خدمـات اکوسیسـتم فرهنگی و فراهـم‌آوردن فرصت‌های تفریحی و سـرگرمی برای عموم مردم اسـت. ایـن تحقیق بر اهمیـت تفریـح و بوم‌گردی به‌عنـوان بخش‌هـای کلیدی خدمات اکوسیسـتم فرهنگی در پـارک ائل گلی و نقش آن‌ها در ارتقای رفاه گردشـگران تأکید دارد.

تحلیل‌هـای انجام‌شـده در این مطالعـه، ارزش‌های زیبایی‌شـناختی را به‌عنـوان عامـلی مهـم و تأثیرگذار بر رفاه گردشـگران بازدیدکننـده از پارک شناسـایی کرده‌اند. ایـن نتایـج بـا یافته‌هـای تحقیقـات پیشیـن، از جمله مطالعات گای و همـکاران (۲۰۲۲)، شی و همکاران (۲۰۲۰) و بـولاک و همـکاران (۲۰۱۸) همسـو و منطبق اسـت. اهمیـت ارزش‌های زیبایی‌شـناختی به دلیل نقشی اسـت کـه در الهام‌بخشی، شـکل‌گیری هویت فرهنـگی، تقویت ارتباطـات معنـادار و فراهم‌آوردن فرصت‌های گردشـگری و تفریـح ایفـا می‌کننـد، موضـوعی که وچـر و همکاران (۲۰۲۳) نیـز بـر آن تأکیـد داشـته‌اند. باتوجه‌بـه تأثیرات ایـن ارزش‌ها بـر تجربـه بازدیدکننـدگان، یافته‌های این مطالعه بر ضـرورت واردکـردن جنبه‌های زیبایی‌شـناختی در برنامه‌ریـزی و مدیریـت پـارک تأکید کـرده تا رضایت گردشـگران افزایش‌یافته و گردشـگری پایـدار ترویج یابد.

٦. نتیجه‌گیری

هـدف از این تحقیـق بررسی تأثیر خدمـات فرهنگی

اکوسیستم بر رفاه گردشگران در پارک ائل‌گلی تبریز بود. برای دستیابی به این هدف، تأثیر متغیرهای خدمات فرهنگی اکوسیستم بر رفاه گردشگران از طریق پرسش‌نامه و SEM ارزیابی شد. یافته‌ها از اکثر فرضیه‌های پیشنهادی پشتیبانی می‌کنند و نشان می‌دهند که CES از دیدگاه‌های مختلف تأثیرات مثبتی بر رفاه گردشگران دارد.

کاوش در خدمات فرهنگی اکوسیستم که توسط گردشگران در پارک ائل‌گلی تبریز ادراک می‌شود، شکافی قابل‌توجه در فهم ما از رابطه پیچیده میان مناظر طبیعی و رفاه انسان‌ها نشان می‌دهد. این مطالعه به‌عنوان یک پژوهش پیشگامانه در حوزه‌ای نوظهور مطرح است که پیش‌ازاین کمتر به ظرایف و تعاملات خدمات فرهنگی اکوسیستم در محیط‌های ساحلی توجه شده بود. با تمرکز بر تأثیر این خدمات بر رفاه گردشگران، این تحقیق نه‌تنها اهمیت مناظر ساحلی را برجسته می‌کند، بلکه سهم قابل‌توجهی در پیشبرد دانش علمی در این حوزه دارد. پیش‌ازاین، داده‌های تجربی محدود و پراکنده‌ای در خصوص ارتباط میان خدمات فرهنگی اکوسیستم و رفاه گردشگران در محیط‌های ساحلی وجود داشت. در نتیجه، یافته‌های این پژوهش، درک ما را از این رابطه حیاتی تعمیق می‌بخشد و بستر مناسبی برای مطالعات آینده در زمینه‌های مشابه فراهم می‌آورد. این‌گونه تحقیقات به توسعه نظریه‌های اکولوژیکی کمک کرده و فهم گسترده‌تر و عمیق‌تری از پیوندهای چندبعدی میان طبیعت، فرهنگ و رفاه انسانی ارائه می‌دهند.

– درک و ارتقای خدمات اکوسیستمی فرهنگی در پارک ائل گلی تبریز اهمیت زیادی برای گردشگران و مدیران منابع طبیعی دارد. از طریق تحقیقات دقیق و اقدامات عملی، این تعاملات می‌توانند نتایج چندگانه‌ای به همراه داشته باشند. با بررسی دقیق ادراکات گردشگران نسبت به خدمات فرهنگی اکوسیستم، اطلاعات ارزشمندی به دست می‌آید که نه‌تنها تجربه بازدیدکنندگان را بهبود می‌بخشد، بلکه در تصمیم‌گیری‌های مهم مربوط به حفاظت و توسعه گردشگری پایدار نقش اساسی ایفا می‌کند.

– علاوه بر این، شناخت و بهره‌برداری از تنوع خدمات فرهنگی اکوسیستم، به رفع نیازها و خواسته‌های گردشگران کمک کرده و به حل چالش‌های زیست‌محیطی گسترده‌تر نیز می‌پردازد. از قوانین و برنامه‌ریزی‌های کلان گرفته تا مدیریت عملیاتی و استراتژی‌های بازاریابی، درک کامل این خدمات موجب تقویت همکاری میان ذینفعان شده و حفاظت از میراث طبیعی را تضمین می‌کند، درحالی‌که به بهبود وضعیت اجتماعی و اقتصادی منطقه نیز کمک می‌کند.

– در نهایت، کاوش و ترویج خدمات اکوسیستمی فرهنگی نمایانگر یک رویکرد جامع در مدیریت محیط‌زیست و افزایش رضایت بازدیدکنندگان است که نویددهنده منافع پایدار برای نسل‌های امروز و آینده می‌باشد. بافهم بهتر تعامل میان فعالیت‌های انسانی و ویژگی‌های پارک، این یافته‌ها راهنمایی‌های ارزشمندی برای تدوین استراتژی‌های مدیریت پارک به‌منظور ارتقای تجربه گردشگران و تشویق به استفاده مسئولانه از فضاهای سبز شهری ارائه می‌کنند.

مشارکت نویسندگان: نویسنده مقاله، نقش مدیریت و راهبری پژوهش و بررسی و ویرایش مقاله را بر عهده داشته است.

تأمین مالی: این پژوهش هیچ بودجه خارجی دریافت نکرده است.

تضاد منافع: در این مقاله هیچ‌گونه تضاد منافع وجود نداشته است.

دسترسی به داده‌ها و مواد: مجموعه‌داده‌های مورداستفاده و/یا تحلیل شده در طول پژوهش حاضر از طریق درخواست منطقی از نویسنده مسئول قابل‌دسترسی هستند .

پی‌نوشت

$$e = \sqrt{\frac{P.(1-P)}{n}} \quad P = \%50 \quad e = 2.88 \quad 2.88 = \sqrt{\frac{50\%.(1-50\%)}{n}} \quad n = 300 \qquad (1)$$

$$(3) \qquad (2)\ \alpha = \frac{n\bar{r}}{1+\bar{r}\,(n-1)} CR = \frac{\sum_{i=1}^{n}\lambda_i^2}{\sum_{i=1}^{n}\lambda_i^2+\sum_{i=1}^{n}Var(e_i)}$$

$$AVE = \frac{\sum_{i=1}^{n}\lambda_i^2}{n} \qquad (4)$$

$$GoF = \sqrt{\overline{R^2} \times \overline{AVE}} \qquad (5)$$

$$\mu_{AVE} = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^{n} x_i$$

$$\mu_{AVE} = \frac{0.775 + 0.694 + 0.771 + 0.678 + 0.718 + 0.568 + 0.506 + 0.601 + 0.549 + 0.662 + 0.583}{11}$$

$$\mu_{AVE} = 0.645$$

$$\mu_{R^2} = \frac{1}{n} \cdot \sum_{i=1}^{n} x_i$$

$$\mu_{R^2} = 0.906$$

$$GoF = \sqrt{\overline{0.906^2} \times \overline{0.645}}$$

$$GOF = 0.72$$

منابع

References

Aburumman, O. J., Omar, K., Al Shbail, M., & Aldoghan, M. (2022, March). How to Deal with the Results of PLS-SEM. In International Conference on Business and Technology (pp. 1196-1206). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-08954-1_101

Baloch, Q. B., Shah, S. N., Iqbal, N., Sheeraz, M., Asadullah, M., Mahar, S., & Khan, A. U. (2023). Impact of tourism development upon environmental sustainability: a suggested framework for sustainable ecotourism. Environmental Science and Pollution Research, 30(3), 5917-5930. https://doi.org/10.1007/s11356-022-22496-w

Breuste, J. (2020). "The benefit concept——How people can benefit from urban nature Breuste, J. Artmann, M., Ioja, C., Qureshi, S." In Making Green Cities:Concepts, Challenges and Practice (Cham, Switzerland: Springer Nature Switzerland AG 49–73). https://doi.org/10.1007/978-3-030-73089-5_3

Buckley, R. (2020). Nature tourism and mental health: Parks, happiness, and causation. Journal of Sustainable Tourism, 28(9), 1409-1424. https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1742725

Bullock, C., Joyce, D., & Collier, M. (2018). An exploration of the relationships between cultural ecosystem services, socio-cultural values, and well-being. Ecosystem services, 31, 142-152. https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2018.02.020

de Freitas Coelho, M., de Sevilha Gosling, M., & de Almeida, A. S. A. (2018). Tourism experiences: Core processes of memorable trips. Journal of Hospitality and Tourism Management, 37, 11-22. https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.08.004

Dur´an Vian, F., Pons Izquierdo, J.J., Serrano Martínez, M. (2021). River-city recreational interaction: A classification of urban riverfront parks and walks. Urban For. Urban Green. 59, 127042 https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.127042. https://doi.org/10.1016/j.ufug.2021.127042

Edelheim, J. (2020). How should tourism education values be transformed after 2020?. Tourism Geographies, 22(3), 547-554. https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1760927

Farshad, L., Zaghez, A., & Mehrdanesh, G. (2021). Assessing the quality of urban furniture and its role in the development of urban tourism (Case study: Zaribar Lake). Journal of Urban Development and Architecture-Environment Identity (JUDA-EI), 2(5), 36-48. doi: 10.22034/(jrupa-ei).2021.283661.1075

Ferguson, M. D., Robinson, T., Ferguson, L. A., Evensen, D., Schwartz, F., Gonyo, S., & Freitag, A. (2024). Cultivating commitment: how cultural ecosystem services affect visitor loyalty attitudes and intention-to-return in parks and protected areas. Ecosystems and People, 20(1), 2297560. https://doi.org/10.1080/26395916.2023.2297560

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. Journal of marketing research, 18(1), 39-50. https://doi.org/10.1177/002224378101800104

Gabor, M. R., & Oltean, F. D. (2019). Babymoon tourism between emotional well-being service for medical tourism and niche tourism. Development and awareness on Romanian educated women. Tourism Management, 70, 170-175. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.08.006

Gai, S., Fu, J., Rong, X., & Dai, L. (2022). Users' views on cultural ecosystem services of urban parks: An importance-performance analysis of a case in Beijing, China. Anthropocene, 37, 100323. https://doi.org/10.1016/j.ancene.2022.100323

Cai, Z., Fang, C., Zhang, Q., & Chen, F. (2021). Joint development of cultural heritage protection and tourism: the case of Mount Lushan cultural landscape heritage site. Heritage Science, 9(1), 86. https://doi.org/10.1186/s40494-021-00558-5

Chen, H., & Rahman, I. (2018). Cultural tourism: An analysis of engagement, cultural contact, memorable tourism experience and destination loyalty. Tourism management perspectives, 26, 153-163. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2017.10.006

Chen, X., & Li, J. (2023). Facilitating knowledge-driven economic and social development: The significance of demographic transformation in tourism villages in China. Journal of the Knowledge Economy, 1-29. https://doi.org/10.1007/s13132-023-01676-0

Cheng, Z., & Chen, X. (2022). The effect of tourism experience on tourists' environmentally responsible behavior at cultural heritage sites: The mediating role of cultural attachment. Sustainability, 14(1), 565. https://doi.org/10.3390/su14010565

Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. Modern methods for business research, 295(2), 295-336. ISBN:9781410604385

Clissold, R., Westoby, R., McNamara, K. E., & Fleming, C. (2022). Wellbeing outcomes of nature tourism: Mt Barney Lodge. Annals of Tourism Research Empirical Insights, 3(2), 100077. https://doi.org/10.1016/j.annale.2022.100077

Coscieme, L. (2015). Cultural ecosystem services: The inspirational value of ecosystems in popular music. Ecosystem Services, 16, 121–124. https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2015.10.024

Costanza, R., de Groot, R., Braat, L., Kubiszewski, I., Fioramonti, L., Sutton, P., Farber, S., Grasso, M. (2017). Twenty years of ecosystem services: How far have we come and how far do we still need to go? Ecosyst. Serv. 28, 1–16. https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2017.09.008

Dai, P., Zhang, S., Chen, Z., Gong, Y., & Hou, H. (2019). Perceptions of cultural ecosystem services in urban parks based on social network data. Sustainability, 11(19), 5386. https://doi.org/10.3390/su11195386

Heshmati, M., Gheitury, M., & Shadfar, S. (2022). Factors affecting possibility of ecotourism development and sustaining natural resources using SWOT approach in west Iran. International Journal of Geoheritage and Parks, 10(2), 173-183. https://doi.org/10.1016/j.ijgeop.2022.03.004

Jepson, D., & Sharpley, R. (2018). More than sense of place? Exploring the emotional dimension of rural tourism experiences. In Rural Tourism (pp. 25-46). Routledge. https://doi.org/10.1080/09669582.2014.953543

Kalinauskas, M., Bogdzevič, K., Gomes, E., Inácio, M., Barcelo, D., Zhao, W., & Pereira, P. (2023). Mapping and assessment of recreational cultural ecosystem services supply and demand in Vilnius (Lithuania). Science of the Total Environment, 855, 158590. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.158590

Khani, S., Rastkhadiv, A., & Abdollahi, A. (2023). Vandalism in Urban Parks; An analysis on demographic characteristics and the intention and behavior of Vandals in Marivan City. Journal of Social Problems of Iran, 14(2), 165-200. Doi: 10.61186/jspi.14.2.165

Kicic, M., Haase, D., Marin, A.M., Vuleti´c, D., Krajter Ostoi´c, S., (2022). Perceptions of cultural ecosystem services of tree-based green infrastructure: A focus group participatory mapping in Zagreb, Croatia. Urban For. Urban Green. 78, 127767. https://doi.org/10.1016/j.ufug.2022.127767

Kil, N., Stein, T. V., Holland, S. M., Kim, J. J., Kim, J., & Petitte, S. (2021). The role of place attachment in recreation experience and outcome preferences among forest bathers. Journal of Outdoor Recreation and Tourism, 35, 100410. https://doi.org/10.1016/j.jort.2021.100410

Kim, B., & Kim, S. S. (2019). The effect of religious tourism experiences on personal values. International Journal of Religious Tourism and Pilgrimage, 7(2), 9. https://doi.org/10.21427/5gvy-hh90

Kim, J. J., & Han, H. (2022). Redefining in-room amenities for hotel staycationers in the new era of tourism: A deep dive into guest well-being and intentions. International Journal of Hospitality Management, 102, 103168. https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2022.103168

Gao, J., Kerstetter, D. L., Mowen, A. J., & Hickerson, B. (2018). Changes in tourists' perception of well-being based on their use of emotion regulation strategies during vacation. Journal of Travel & Tourism Marketing, 35(5), 567-582. https://doi.org/10.1080/10548408.2017.1374908

Gehl, J. (2011). Life between buildings: Using public space. Island press.

Gordon, J. E. (2018). Geoheritage, geotourism and the cultural landscape: Enhancing the visitor experience and promoting geoconservation. Geosciences, 8(4), 136. https://doi.org/10.3390/geosciences8040136

Grzyb, T. (2024). Mapping cultural ecosystem services of the urban riverscapes: the case of the Vistula River in Warsaw, Poland. Ecosystem Services, 65, 101584. https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2023.101584

Hair Jr, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., Sarstedt, M., Danks, N. P., Ray, S., ... & Ray, S. (2021). An introduction to structural equation modeling. Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using R: a workbook, 1-29. https://doi.org/10.1007/978-3-030-80519-7_1

Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. Journal of Marketing theory and Practice, 19(2), 139-152. https://doi.org/10.2753/MTP1069-6679190202

Hartwell, H., Fyall, A., Willis, C., Page, S., Ladkin, A., & Hemingway, A. (2018). Progress in tourism and destination wellbeing research. Current issues in Tourism, 21(16), 1830-1892. https://doi.org/10.1080/13683500.2016.1223609

Hegetschweiler, K. T., de Vries, S., Arnberger, A., Bell, S., Brennan, M., Siter, N., ... & Hunziker, M. (2017). Linking demand and supply factors in identifying cultural ecosystem services of urban green infrastructures: A review of European studies. Urban forestry & urban greening, 21, 48-59. https://doi.org/10.1016/j.ufug.2016.11.002

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. In New challenges to international marketing (Vol. 20, pp. 277-319). Emerald Group Publishing Limited. doi: 10.1108/S1474-7979(2009)0000020014

Lonardi, S., & Unterpertinger, Y. (2022). The role of cultural heritage in promoting social inclusion and well-being. Sustainability, 14(3), 1-18. https://doi.org/10.3390/su14031524

Magni, G. (2017). Indigenous knowledge and implications for the sustainable development agenda. European Journal of Education, 52(4), 437-447. https://doi.org/10.1111/ejed.12238

Mao, Q., Hu, C., Guo, Q., Li, Y., & Liu, M. (2023). How Does Vegetation Landscape Structure of Urban Green Spaces Affect Cultural Ecosystem Services at Multiscale: Based on PLS-SEM Model. Forests, 14(7), 1401. https://doi.org/10.3390/f14071401

Millennium Ecosystem Assessment (MEA). (2003). Ecosystems and Human Well-Being: A Framework for Assessment. Washington, DC: Island Press. ISBN: 1-55963-403-0

Millennium Ecosystem Assessment (MEA). (2005). Ecosystems and human well-being: Synthesis. Island Press.

Mitra, A., & Lankford, S. (1999). "Research Methods in Park, Recreation, and Leisure Services. Illinois: Sagamore Publishing. ISBN: 1571670300

Moaven, Z. (2020). Therapy, spirituality, and spiritual well-being: A qualitative study of holy places tourists. Health, Spirituality and Medical Ethics, 7(1), 48-59. Doi: 10.29252/jhsme.7.1.48

Mocior, E., & Kruse, M. (2016). Educational values and services of ecosystems and landscapes–An overview. Ecological indicators, 60, 137-151. https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2015.06.031

Moyle, C. L., Moyle, B., & Burgers, H. (2020). Entrepreneurial strategies and tourism industry growth. Tourism Management Perspectives, 35, 100708. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100708

Nopiyani, N. M. S., & Wirawan, I. M. A. (2021). The impact of tourism on the quality of life of communities in tourist destination areas: A systematic review. Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences, 9(F), 129-136. https://doi.org/10.3889/oamjms.2021.5966

Kim, J. J., & Han, H. (2022). Saving the hotel industry: Strategic response to the COVID-19 pandemic, hotel selection, and wellness. Cornell Hospitality Quarterly, 63(3), 339–358. https://doi.org/10.1177/1938965520981071

Kirschkamp, A. (2008). A Contingency-Based View of Chief Executive Officers' Early Warning Behavior. Gabler edition Wissenschaft. https://doi.org/10.1007/978-3-8350-5504-9

Knobloch, U., Robertson, K., & Aitken, R. (2017). Experience, emotion, and eudaimonia: A consideration of tourist experiences and well-being. Journal of Travel Research, 56(5), 651-662. https://doi.org/10.1177/0047287516650937

Kohsaka, R., & Rogel, M. (2021). Traditional and local knowledge for sustainable development: Empowering the indigenous and local communities of the world. In Partnerships for the Goals (pp. 1261-1273). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-95963-4_17

Layke, C. (2009). Measuring nature's benefits: a preliminary roadmap for improving ecosystem service indicators. World Resources Institute: Washington, 1-36.

Li, F., Guo, S., Li, D., Li, X., Li, J., & Xie, S. (2020). A multi-criteria spatial approach for mapping urban ecosystem services demand. Ecological Indicators, 112. https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.106119

Li, W. Z., & Zhong, H. (2022). Development of a smart tourism integration model to preserve the cultural heritage of ancient villages in Northern Guangxi. Heritage Science, 10(1), 91. https://doi.org/10.1186/s40494-022-00724-3

Liu, Z.H., Huang, Q.D., Yang, H.Y., (2021). Supply-demand spatial patterns of park cultural services in megalopolis area of Shenzhen, China. Ecol. Ind. 121. https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.107066

Lonardi, S., & Unterpertinger, Y. (2022). The relevance of intangible cultural heritage and traditional languages for the tourism experience: The case of Ladin in South Tyrol. Sustainability, 14(5), 2729. https://doi.org/10.3390/su14052729

Romanazzi, G. R., Koto, R., De Boni, A., Palmisano, G. O., Cioffi, M., & Roma, R. (2023). Cultural ecosystem services: A review of methods and tools for economic evaluation. Environmental and Sustainability Indicators, 100304. https://doi.org/10.1016/j.indic.2023.100304

Sacco, P. L., & Ferilli, G. (2015). "Culture 3.0: A new perspective for the enhancement of cultural creativity." TeMA Journal of Land Use, Mobility and Environment, 8(3), 311-324.

Sacco, P. L., & Ferilli, G. (2015). System 3.0: A conceptual framework for the new cultural economy. In K. Oakley & J. O'Connor (Eds.) , The Routledge companion to the cultural industries (pp. 520–530). Routledge.

Shi, Q., Chen, H., Liang, X., Zhang, H., & Liu, D. (2020). Cultural ecosystem services valuation and its multilevel drivers: A case study of Gaoqu Township in Shaanxi Province, China. Ecosystem services, 41, 101052. https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2019.101052

Sirgy, M. (2019). Promoting quality-of-life and well-being research in hospitality and tourism. Journal of Travel & Tourism Marketing, 36(1), 1-13. https://doi.org/10.1080/10548408.2018.1526757

Spalie, N., Tahir, M., & Ani, C. (2011). Reconstructing sustainable outdoor learning environment in Malaysia from the understanding of natural school design and approaches in Indonesia. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 15, 3310-3315. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.291

Stepniewska, M., Sobczak, U. (2017). Assessing the synergies and trade-offs between ecosystem services provided by urban floodplains: The case of the Warta River Valley in Pozna´n, Poland. Land Use Policy 69, 238–246. https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2017.09.026. https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2017.09.026

Nowak-Olejnik, A., Schirpke, U., & Tappeiner, U. (2022). A systematic review on subjective well-being benefits associated with cultural ecosystem services. Ecosystem Services, 57, 101467. https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2022.101467

Orban, E., Sutcliffe, R., Dragano, N., Jöckel, K. H., & Moebus, S. (2017). Residential surrounding greenness, self-rated health, and interrelations with aspects of neighborhood environment and social relations. Journal of Urban Health, 94(2), 158-169. https://doi.org/10.1007/s11524-016-0112-3

Peng, J., Strijker, D., & Wu, Q. (2020). Place identity: How far have we come in exploring its meanings?. Frontiers in psychology, 11, 503569. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00294

Pope, E. (2018). Tourism and wellbeing: transforming people and places. International Journal of Spa and Wellness, 1(1), 69-81. https://doi.org/10.1080/24721735.2018.1438559

Rall, E., Bieling, C., Zytynska, S. & Haase, D.)2017(. Exploring city-wide patterns of cultural ecosystem service perceptions and use. Ecological Indicators, 77, 80-95. https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2017.02.001

Ramkissoon, H., Smith, L. D. G., & Weiler, B. (2013). Relationships between place attachment, place satisfaction and pro-environmental behaviour in an Australian national park. Journal of Sustainable tourism, 21(3), 434-457. https://doi.org/10.1080/09669582.2012.708042

Rezaei, F., Azizi, H., & Asahara, Y. (2022). Tectonic significance of the late Eocene (Bartonian) calc-alkaline granitoid body in the Marivan area, Zagros suture zone, northwest Iran. International Geology Review, 64(8), 1081-1096. https://doi.org/10.1080/00206814.2021.1907624

Riechers, M., Barkmann, J., & Tscharntke, T. (2016). Perceptions of cultural ecosystem services from urban green. Ecosystem Services, 17, 33-39. https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2015.11.007

Román, C., Borja, A., Uyarra, M. C., & Pouso, S. (2022). Surfing the waves: Environmental and socio-economic aspects of surf tourism and recreation. Science of the Total Environment, 826, 154122. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.154122

Vada, S., Prentice, C., & Hsiao, A. (2019). The influence of tourism experience and well-being on place attachment. Journal of Retailing and Consumer Services, 47, 322-330. https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2018.12.007

Vert, C., Carrasco-Turigas, G., Zijlema, W., Espinosa, A., Cano-Riu, L., Elliott, L.R., Litt, J., Nieuwenhuijsen, M.J., Gascon, M. (2019). Impact of a riverside accessibility intervention on use, physical activity, and wellbeing: A mixed methods pre-post evaluation. Landsc. Urban Plan. 190, 103611 https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2019.103611

Waechter, L. S., Luza, A. L., Eggertsen, L., Quimbayo, J. P., Hanazaki, N., Pinheiro, H. T., ... & Bender, M. G. (2023). The aesthetic value of Brazilian reefs: from species to seascape. Ocean & Coastal Management, 106882. https://doi.org/10.1016/j.ocecoaman.2023.106882

Walker, K., & Moscardo, G. (2019). Moving beyond sense of place to care of place: The role of Indigenous values and interpretation in promoting transformative change in tourists' place images and personal values. In Sustainable Tourism and Indigenous Peoples (pp. 177-195). Routledge. https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1177064

Wang, C., Liu, J., Wei, L., & Zhang, T. (2020a). Impact of tourist experience on memorability and authenticity: a study of creative tourism. Journal of Travel & Tourism Marketing, 37(1), 48-63. https://doi.org/10.1080/10548408.2020.1711846

Wang, H., Dai, X., & Wu, J. (2022). Influence of urban green space on the mental health of residents: A systematic review and meta-analysis. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(14), 8567. https://doi.org/10.3390/ijerph19148567

Wang, J., Luo, Q., Huang, S. S., & Yang, R. (2020b). Restoration in the exhausted body? Tourists on the rugged path of pilgrimage: Motives, experiences, and benefits. Journal of Destination Marketing & Management, 15, 100407. https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100407

Svitlichna, V., Tonkoshkur, M., Cirella, G. T., Radionova, L., Yatsiuk, M., & Uhodnikova, O. (2024). Sustainable Ecotourism Development: Integrating Public Marketing, Community Engagement, and Environmental Stewardship in Ukraine. In Handbook on Post-War Reconstruction and Development Economics of Ukraine: Catalyzing Progress (pp. 271-291). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-48735-4_16

Taghilo, A. A., Asghari, S., Soltani, N., & Aftab, A. (2018). Analysis and Evaluation of Geotouristic Potentials of Zarivar Lake. Geography and Environmental Planning, 28(4), 17-32. DOI: 10.22108/gep.2017.98276.0

Tavakoli, R., & Wijesinghe, S. N. (2019). The evolution of the web and netnography in tourism: A systematic review. Tourism management perspectives, 29, 48-55. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.10.008

Tayebnia, S. H. (2020). Evaluation of Tourist Satisfaction and Analysis of Factors Affecting Their Satisfaction in West Frontier Cities of Iran (Case Study: Marivan City, Kurdistan Province). Geographical Journal of Tourism Space, 9(36), 1-18. https://sid.ir/paper/397177/en

Tenenhaus, M., Vinzi, V. E., Chatelin, Y. M., & Lauro, C. (2005). PLS path modeling. Computational statistics & data analysis, 48(1), 159-205. https://doi.org/10.1016/j.csda.2004.03.005

Tengberg, A., Fredholm, S., Eliasson, I., Knez, I., Saltzman, K., & Wetterberg, O. (2012). Cultural ecosystem services provided by landscapes: Assessment of heritage values and identity. Ecosystem Services, 2, 14–26. doi: 10.1016/j.ecoser.2012.07.006. https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2012.07.006

Tian, T., Sun, L., Peng, S., Sun, F., & Che, Y. (2021). Understanding the process from perception to cultural ecosystem services assessment by comparing valuation methods. Urban Forestry & Urban Greening, 57, 126945. https://doi.org/10.1016/j.ufug.2020.126945

Tribe, J., & Liburd, J. J. (2016). The tourism knowledge system. Annals of tourism research, 57, 44-61. https://doi.org/10.1016/j.annals.2015.11.011

Wang, R., Yang, B., Yao, Y., Bloom, M. S., Feng, Z., Yuan, Y., ... & Dong, G. H. (2022). Residential greenness, air pollution and psychological well-being among urban residents in Guangzhou, China. Science of the Total Environment, 811, 152219.

Wang, Y., Shi, X., Cheng, K., Zhang, J., & Chang, Q. (2022). How do urban park features affect cultural ecosystem services: Quantified evidence for design practices. Urban Forestry & Urban Greening, 76, 127713. https://doi.org/10.1016/j.ufug.2022.127713

Wetzels, M., Odekerken-Schröder, G., & Van Oppen, C. (2009). Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration. MIS quarterly, 177-195. https://doi.org/10.2307/20650284

White, M. P., Alcock, I., Grellier, J., Wheeler, B. W., Hartig, T., Warber, S. L., ... & Fleming, L. E. (2019). Spending at least 120 minutes a week in nature is associated with good health and wellbeing. Scientific reports, 9(1), 1-11. https://doi.org/10.1038/s41598-019-44097-3

White, M., Smith, A., Humphryes, K., Pahl, S., Snelling, D., Depledge, M.,)2010(. Blue space: The importance of water for preference, affect, and restorativeness ratings of natural and built scenes. J. Environ. Psychol. 30 (4), 482–493. https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.04.004

Xin, C., Luyuan, L., & Pieter, U. (2020). Taking "social relations" as a cultural ecosystem service: A triangulation approach. Urban Forestry & Urban Greening, 55, 126790. https://doi.org/10.1016/j.ufug.2020.126790

Zhang, K., Tang, X., Zhao, Y., Huang, B., Huang, L., Liu, M., ... & Wan, J. (2022). Differing perceptions of the youth and the elderly regarding cultural ecosystem services in urban parks: An exploration of the tour experience. Science of The Total Environment, 821, 153388. https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2022.153388

Zhou, L., Guan, D., Huang, X., Yuan, X., & Zhang, M. (2020). Evaluation of the cultural ecosystem services of wetland park. Ecological Indicators, 114, 106286. https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2020.106286

Zoderer, B.M., Lupo Stanghellini, P.S., Tasser, E., Walde, J., Wieser, H., Tappeiner, U., (2016). Exploring socio-cultural values of ecosystem service categories: the influence of socio-demographic factors and landscape type. Reg. Environ. Change, http://dx.doi.org/10.1007/s10113-015-0922-y

This page is intentionally rendered without text

این صفحه آگاهانه بدون متن ارائه شده است